

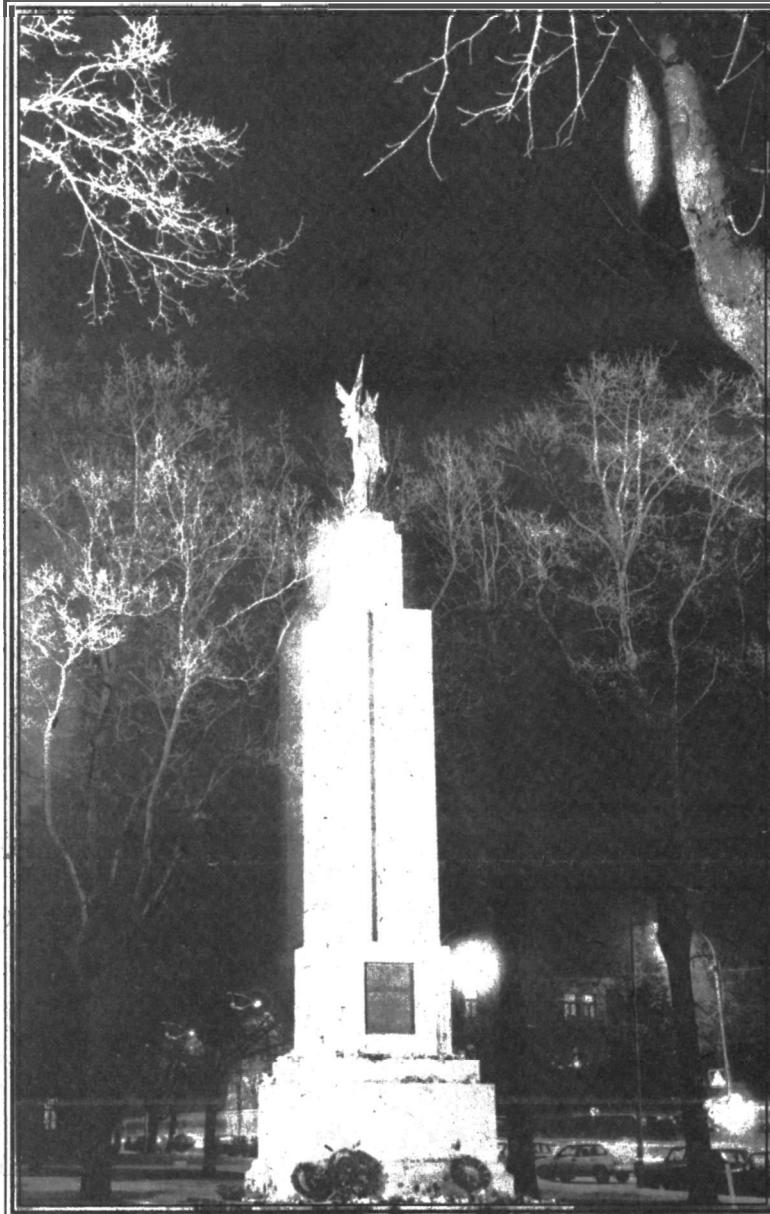
TREMINTINUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 1 (106)

1994 m. sausis

Antano Misiūno nuotrauka

Prezidentas sutinka Naujosius metus KGB rūsyje

Lietuvos PKTS Prezidentas, Seimo narys Balys Gajauskas ir Seimo Krikščionių demokratų partijos frakcijos narys, Lietuvos Sąjūdžio tarybos narys Ignacas Uždavinyis, palaikydami tebesitęsiančią protesto akciją prieš KGB archyvų perdavimą besąlygiškon DDP kontrolėn, sutiko Naujosius metus kartu su penkiolika panevėžiečių, budinčių buvusiose KGB kamerose. Su B. Gajausku atvyko jo žmona ir dukra. LPKTS Panevėžio skyriaus tarybos narys, istorijos grupės vadovas Antanas Šimėnas pasakė, kad protesto akcijos dalyviai sutiko Naujosius 42-ojoje kamerone, kur buvo kalinamas B. Gajauskas. Buvusieji politiniai kaliniai piktinasi DDP Vyriausybės ketinimais skirti jų pasitikėjimo neturintį asmenį GTC vadovui ir laikotai žiauriu pasityčiojimu iš Tautos kančių.

Kartu su kitais atvykusi buvusi "Vyčio" apygardos partizanų vado Danieliaus Vaitelio ryšininkė A. Bekeraitė-Juknevičienė-Zibutė, kaip ir šimtai kitų represuotųjų, mano, kad "negalima leisti, jog archyvai patektų į nepatikimas rankas, kad mūsų vaikai, anūkai nežinotų kančių istorijos".

Panėvėžietė politinė kalinė Anastazija Sučlienė okupantu teismo buvo nuteista mirties bausmė sušaudant. Iškalėjus mirtininkų kameroje pusketvirto mėnesio, iš Maskvos atėjo sprendimas mirties bausmę pakeisti dvidešimčia metų katorgos.

Anastazija rašo atsiminimus, eilėraščius. Paskutiniojo, parašyto šioje kameroje, budingi pabaiga tokia:

Jau uždažytos gėlės kraupios
Ir sienos jau išgražintos.
Aukų gatve pareina aukos
Ir beldžiasi į sąžinę.

Šis beldimas Sausio 13-ąją skambės visoje Lietuvoje. Ar bus išgirsta?

Paulius DEMIKIS

Mieli likimo sesės ir broliai, kovos bendražygiai!

Nuslinko į praeitį 1993-ieji metai. Ar geri jie buvo, ar blogi, nuspręs Istorija. Tačiau jie tikrai išliks mūsų atmintyje: šiais metais iš Lietuvos žemės buvo išvesta okupacinė kariuomenė ir apsilankė Popiežius Paulius II. Sie ivykiai- kiekvieno doro lietuvių garbe ir pasididžiavimas.

Jau praėjo treji metai po nepriklausomybės atkūrimo, tačiau iš Rytų vis dar kyla pavojus. Tad turime budeti, kad laiku pajustumė mums rezgamas žabangas.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos nariai, kurie daugiausia patyrė bolševikinio smurto ir teroro, visada liks ištikimi savo kritusių draugų idealui- laisvai Lietuvai.

Brangūs kovotojai už Lietuvos laisvę! Sveikiname Jus, Jūsų šeimų narius, o ypač jaunimą, kurio rankose Tėvynės ateitis, su Naujaisiais 1994-aisiais metais! Linkime asmeninės laimės ir kilniausiu noru išsipildymo.

Telaimina Aukščiausiasis Jūsų žingsnius siekiant gerovės mūsų Tėvynei ir kiekvienam tautiečiui.

LPKT Sajungos taryba

Mielieji- mums rašiusieji, mus kaip išgalėdami rėmusieji ir mus neabejingai skaiciusieji, -

Be šiomet išsipildys Jūsų viltys, tegu lydi Jūs sékmę! Nepameskime vieni kitų.

Su nuoširdžiausiais linkėjimais "Tremtinio" redakcija

Sąžinė įpareigoja budeti KGB kameroje

Per Kalėdas mūsų laikraščio korespondentas E. Simanaitis nusileido į Vilniaus KGB rūmų kameras ir pasikalbėjo su kai kuriais savanoriais "kaliniais"

Vladas Oskeliūnas. Esu buvęs politinis kalinys. Kalėjau Vorkutoje nuo 1949m. iki 1955m. Į Lietuvą sugrižti neleido. Dar penketą metų praleidau tremtyje. Atvažiavome į sostinę iš Panevėžio devyni politiniai kaliniai. Naujas metus sutiksime čia- buvusiame KGB kalėjime. Sausio 2d. mus pakeis kiti. Mūsų akcija turi baigtis sekmingai. Politinių kaliniai, tremtinių, Seimo narių solidarumas ir visuomenės pritarimas parodys Vyriausybei, kad ignoruoti mūsų reikalavimų negalima.

Algirdas Kalpokas. Esu Kelmės rajono Politinių kaliniai ir tremtinių sajungos skyriaus pirmininkas. Atvykome septyniese. Padedame panevėžiečiams budeti. Kai grįšime namo, būsiame pasirengę vėl vykti, jeigu tik reikës. Mes pasibaisėjome Vyriausybės ir Seimo pozicija. Aš V.Skuodžio nepažistu ir negaliu kalbėti apie jo kandidatūrą į Genocido tyrimo centro

vadovo postą, tačiau jeigu tokia galinga organizacija kaip PKTS nepasitiki juo, tai V. Skuodis, jei turi sąžinę, turėtų atsakyti šiu pareigų.

Seimo narys Antanas Račas. Sąžinė įpareigoja mane būti čia. Vienoje iš šių kamero buvo kančinama mano sesuo. Mano draugas iš Šiaulių, buvęs politinis kalinys, serga. Jo sūnus atvyko čia pabudėti už tėvą, lajeriuose vargintą ištisą dešimtį metų. Tie, kurie sodino, teisė, trémė į Sibirą, niekada negaliapti archyvų šeimininkais. Niekaip nesuprantu V. Skuodžio. Konservatorių ir Sąjūdžio suvalžiavimo dokumentuose pasakyta- į tą vietą jis netinkamas. Jei juo nepasitiki politinių kaliniai ir tremtinių organizacijos, tai kaip dristama veržtis? Manau, kad turi būti laikomasi anksčesnio susitarimo- kandidatūrą suderinti su politinių kaliniai ir tremtinių organizacijomis. Klausiate, kas verčia DDP taip atkakliai siekti, kad KGB archyvai patektų į jos patiketinių rankas? Atsakyti lengva- tiesos baimė. Praėjusia savaitė stebėjau, kaip Seime buvo keičiamama nuostata dėl televizijos ir radio. Labai neigiamą vaidmenį atliko buvęs politinis kalinys, partizanas, mano senas pažystamas Gediminas Ilgūnas. Mačiau, kaip jam po to buvo nepatogu Seime. Sėdėjo paraudės ir susimastės. Be abejo, sunku daryti tai, ko iš tavęs reikalauja šeimininkai. Galbūt jo sąžinėje vyksta atkakli kova? Jo kelias iki šiol mane stebino. Aš žavėjausiu juo. Tautos dvasią ir tautinius jausmus žadino, o dabar aš jo tiesiog nesuprantu. Sena patarlė temporā mutantur et nos mutamur in illis (lot. laikai keičiasi ir mes kartu keičiamės) galioja ir dabar. Klupti yra žmogiška, bet keltis taip pat žmogiška. Yra galimybė kiekvienam Sauliui tapti Pauliumi. Ir tarp klystkelį žmogus atranda tikrai kelia.

1994m. sausis

IREMII NYS

2

Atviras laiškas Lietuvos disidentinio judėjimo dalyviui, buvusiam politiniam kaliniui Vytautui Skuodžiui

Tamstos, V. Skuodi, kandidatūrai į Lietuvos genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktoriaus postą nepritarė keiliolika žemai pasirašiusių žmogaus teises ginančių organizacijų ir daug Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos narių susirinkimų (Kaune, Vilniuje ir kitur). Prašome įvertinti susidariusią sudėtingą padėtį ir atsisakyti dabartinės valdžios Jums siūlomo posto.

Tikimės, kad suprasite politinių kalinių ir tremtinių susirūpinimą dėl šio centro ateities ir nepriestarausite jų moralinei teisei parinkti tinkamiausią kandidatūrą.

Lietuvos Jungtinė Tautų asociacijos žmogaus teisių gynimo skyrius A. GENIŪŠAS, A.DUMČIUS; Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga B.GAJAUSKAS; Lietuvos politinių kalinių sajunga A. STASIŠKIS; Lietuvos nepriklausomybės gynimo Šausio 13-osios brolijos Vilniaus skyrius S. JAKUČIONIS; Lietuvos Respublikos piliečių chartija V.KUBILIUS; "Vilnijos" draugija K. GARŠVA; Vilniaus darbininkų sajunga J. PETRAŠKA; Lietuvos jaunimo bendriją "Lituania" G.BUKAUSKAS; Lietuvos žemės savininkų sajunga E. RAUGALAS; Lietuvos namų ir sklypų savininkų sajunga M. VITKAUSKAS; Kunigaikštienės Birutės draugija E. LEKAVIČIENĖ; Lietuvos pensininkų į invalidų socialinės apsaugos ir teisių gynimo koordinacinė taryba V. DUMŠAITIS; Lietuvos moterų sajunga R. MARCINKEVICIENĖ; Doros ir kultūros sajunga A. STATKEVIČIUS

Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Pareiškimas

Mes, Lietuvos partizanai, daugiau kaip dešimt metų kovoje už Lietuvos laisvę, sudėjė daugiausia aukų ir labiausiai nuo Genocido nukentėjusi tautos dalis, reikalaujame, kad Genocido tyrimo centro generaliniu direktoriūnu bei kitais to centro darbuotojais būtų skirti tik mūsų pasitikėjimą pelnę žmonės. V. Skuodis mums nepriimtinė.

1993 12 18 LLKS Tarybos pirmininkas V. Šniuolis

Lietuvos Respublikos Prezidentui Algirdui Brazauskui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Č. Juršenai
Lietuvos Respublikos Ministriui A. Šleževičiui

Antikupacinius Lietuvos partizanų ir rezistencijos judėjimus savo mastu ir trukme nėturi analogai Europoje. Išlikę buvusių KGB rūmų archyvai yra ne vienos pārtijos, bet visos Lietuvos žmonių vertybė. Tai unikalus reiškinys, vertas pagarbos, įvertinimo ir iprasminimo.

Negalima leisti, kad neįkainojamos istorinės vertės archyvų dokumentai dar kartą būtų genocido vykdytojų klastojami arba naikinami.

REIKALAUJAME:

Genocido tyrimo Centro direktoriaus kandidatūra privalo būti suderinta su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga ir Lietuvos politinių kalinių sajunga, siūloma Vytauto Skuodžio kandidatūra mums nepriimtinė.

Vilniaus miesto dešiniųjų partijų ir politinių visuomeninių organizacijų skyrių vardu Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių sajunga S.ZUKAS, LS Vilniaus taryba Š. VALENTINAVIČIUS, Nepriklausomybės gynimo Šausio 13-osios brolijos Vilniaus skyrius S. JAKUČIONIS, Lietuvos politinių kalinių sajungos Vilniaus skyrius V. BUKAUSKAS, Lietuvos žaliosios partijos Vilniaus taryba J. SPRINDIENĖ, Lietuvos demokratų partijos Vilniaus taryba E. KERUTYTĖ, Lietuvos tautininkų sajungos Vilniaus taryba A. MIKELIONIS, Nepriklausomybės partijos Vilniaus taryba J. DEGUTIS, Vyskupo M. Valančiaus blaivybės sajūdis D. DAUKŠA Vilnius,

1993 12 12

Išrupūžėjimui nepritaria nei konservatoriai, nei Sajūdis

"Kai kuris nors staiga išverčia savo kailį, valdžia ar kitaip pamasiotas nusigržta nuo savujų, žemaičiai sako: išrupūžėjo žmogus"

Kazys Saja

DDP "buldozeriu" stumia savo statytinį į Genocido tyrimo centro vadovus. Valdančioji dauguma "pataisė" Seimo nutarimą. Dabar GTC vadovo kandidatūros sederinti su politinių kalinių ir tremtinių organizacijomis jau nereikės. Dar anksčiau Archyvų generalinis direktorius G. Ilgūnas spaudos konferencijoje su kandžia šypsenėle aškino, kad neįmanoma vadovo kandidatūros sederinti, nes organizacijų, su kuriomis reikėtų tą procedūrą atlitti, Teisingumo ministerijoje užregistruota net 118. Matyt, dėl šešių stokos nepavyktų išsigyti 118-vokų ir pašto ženklių. Galia,

kad generalinis direktorius ne-paskelbė to įzymiojo sąrašo. Sovietijos žinynai paprastai vardija 70 tautybių. Sužinotume, kiek Lietuvos vepsų ar zulus nu-kentėjo nuo bolševizmo.

Lietuvos konservatoriai savo I suvažiavime priėmė rezoliuciją šiuo klausimu. Čia rašoma, kad "valdančioji LDDP nebesigėdi savo istorijos, kai ji buvo nusikaltėlė Lietuvos komunistų partija. Jau galima išgirsti didžiuojantis komunisto ar kolaboranto praeitimi. Buve partiniai vadeivos, KGB ir kitų represinių struktūrų darbuotojai vėl kviečiami ir grįžta į atsakinias valdžios pareigas. Kova už

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Prezidentas pagaliau ryžosi

Prezidentas A. Brazauskas, atsižvelgdamas į Seimo 1993m. gruodžio 23d. rezoliuciją, kreipėsi į NATO su oficialiu prasymu priimti Lietuvą į Šiaurės Atlanto Sutarties organizaciją. Dokumente rašoma, kad "Lietuvos pozicija dėl narystės NATO nėra nukreipta prieš kaimynines valstybes ar kokias kitas Europos šalis".

Seimo Opozicijos lyderis prof. V. Landsbergis pareiškė: "Aš tikiuosi, kad šis Lietuvos Respublikos Prezidento pareiskimas bus pastebėtas Vakaruose, ir Lietuva stovės greta Lenkijos ne vien Europos žemėlapyje, bet ir kandidatų į NATO saraše. ...Svarbiausia, kad nepriklausomybės, taikos ir europinės konsolidacijos eiga Baltijos regione nebūtų sutrikdyta jokiais nedemokratiškais imperinių jėgų pasikėsinimais."

Tylioji vienpartinė užsienio politika

Prezidento dekretu paskirta derybų su Rusija darbo grupė, kuriai vadovaus Seimo narys, nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Virgilijus Bulovas. Jis anksčiau vadovavo antrajai valstybinei derybų su Rusija delegacijai. Ši, kaip ir pirmoji delegacija, vykdė nacionalinę, valstybės interesus atitinkančią užsienio politiką, kuri netenkinė valdančiosios partijos viršunių. Prezidento dekretu delegacija buvo paleista. Delegacijos funkcijas perima darbo grupė, sudaryta tik iš DDP narių. Valsčių delegacijos pakeitimą vienpartine gali sukelti sunkiai atitaisomų padarinių ir yra labai pavojingas Lietuvos valstybiniui. Suvokdama padėties sudėtingumą ir slypinčius pavojus, paleistoji delegacija nutarė neišskirstyti. Pasak Seimo nario R. Ozolo, tokia pilietinė iniciatyva sveikintina. Partinė, vadinamoji "tylioji", diplomatičiai būti nuolatos ir akylai kontroliuojama. Tik taip galima išvengti pražūtingų padarinių.

nepriklausomybę vis įžūliau menkinama, o išdavikai ir kolaborantai teisinami... LDDP Vyriausybė dabar į Centro vadovo pareigas teikia pasitikėjimo ir kompetencijos neturinčią savo pataikūno kandidatūrą... Tautos kovų ir kančių bei LKP nusikaltimų liudijimai dabar atsiduria net didesniame pavojuje, negu kad būtų išvežti į Maskvą. Politiniai kaliniai ir tremtiniai tiesioginės sovietų okupacijos aukos- turi besaly-

Parengė Edmundas SIMANAITIS

Nuodyti žmones - pelninga

Trisdešimt Seimo Opozicijos narių įteikė energetikos ministriui A. Stasiukynui raštą, kuriame klausijama, kodėl "Energetikos ministerija leido sau pavaldžiai Valstybinei įmonei "Siluma" aprūpinti rajonines katilines "Absorbentu A-1", neišlyrus jo nuodingo poveikio žmonėms? ... Kodėl nesiémė priemonių pašalinti avarijos Kelmėje pasekmes ir išgabenti kuro likučius?" Kodėl nebuvó perspėti žmonės apie pavojujų jų sveikatai ir gyvybei? Iš viso penki svarūs "kodėli"? Prieškalėdinės interpeliacijos pabaiga dideliais nemalonumas ponui ministriui: "Manome, kad Jūsų nusikalstamas aplaidumas, sukelęs didžiulį pavojujų žmonių sveikatai ir gyvybei, yra nesuderinami su Jūsų, kaip energetikos ministro ... veikla, ir, Jums pačiam neatsistatydinus iš pareigų, mes reikalaujame, kad pasitikėjimo Jumis klausimas Konstitucijos 61 straipsnyje nustatyta tvarka, būtų svarstomas Seime." Interpeliacijos nepasirašė né vienas DDP frakcijos narys. Matyt, partinis solidarumas kur kas svarbiau už žmonių sveikatą arba milžiniški pelnai temdo pilietinę sąžinę.

Sausio 5d. spaudos konferencijoje ministras A. Stasiukynas pareiškė neketinąs atsistatydinti, nes kaltininkų reikia ieškoti kitur: mat VI "Siluma" sudarė tiesioginę kuro pirkimo sutartį su tarpinė įmone "Lamarinas". Ministras dar nežino, kur bus sudegintas labai kenksmingas sveikatai "Absorbentas-1"- ar Elektrėnuose, ar "Akmenės cemento" katiluose. Ministro turimomis žiniomis, šis nuodingas skystis deginamas Lietuvos katilinėse jau seniai, bet jis nežinąs, koki pelnų turėjo komercinės įmonės, "galėjusios šią kurą nusipirkti labai pigiai." Šauniam ministriui Seimo narys Algirdas Kunčinas (DDP), prisistatės kaip tinklinio federacijos prezidentas, įteikė gairelę, bet ne už Lietuvos aprūpinimą kuru, o už sporto rėmimą.

Ar sugrįš vienos partijos diktatūra?

Gruodžio 22d. Tėvynės Sajungos, Krikščionių demokratų, Demokratų ir Nepriklausomybės partijų, "Tautininkų," Centro ir Liberalų sąjungų atstovai kreipėsi į Respublikos Prezidentą dėl nepaprastosios padėties įstatymo, kurį rengiasi priimti Seimo valdančioji dauguma. Dokumente tarp kitko rašoma: "Tekste yra daug neapibrėžtų ir dviprasmiškų normų, kaip antai "grėsmė visuomenės rimčiai", kuri praktiškai bus interpretuojama vienos partijos vadovybės nuožiūra ir pradės veikti vienos partijos, sudarančios Seimo daugumą, sprendimui. Taip mes grįžtame arba sudaromos neva teisinės priešinos grijžtanti į vienos partijos diktatūrą. Įstatymas yra visiškai nesuderintas su veikiančia Konstitucija, todėl jo taikymas bus nekonstitucinis veiksmas, o kita vertus, pilietinis nepaklusnus tokiam įstatymui bus tolygas laisvės ir Konstitucijos gynimui."

Kreipimosi autorai prašo Prezidentą "sustabdyti nelemtų įvykių raidą."

Nepaprasti kaltinimai Nepaprastiesiems

Vienuolika Seimo Opozicijos narių pateikė paklausimą Premeriui A. Šleževičiui ir Generaliniam prokurorui A. Paulauskui, ar pagrįstai kaltinami LR nepaprastieji ir įgaliotieji ambasadoriai R. Kozyrovičius ir R. Ramoška "korupcija, piktnaudžiavimui tarnybiniame padėtimi, stambus masto abejotinos vertės sandėlių sudarymu, kenkimu Lietuvos valstybei"? Mat žurnalas "Veidas" (1993, Nr.49) ir dienraštis "Lietuvos aidas" (1993m. gruodžio 17d. Nr.245) išspausdino nepaprastą medžiagą apie nepaprastus aukštos valdžios vyrių darbus. Tikriausiai į paklausimą bus atsakta. Tačiau paklausėjai buvo be galio kulkūs. Jie nė žodeliu neužsiminė apie tuose pačiuose spaudos leidiuniuose ("Veidas" 1993, Nr.48, LA.1993 12 09; Nr.239) išvardytas buvusio premjero B. Lubio kur kas didesnes nuodėmes. Nejaugia vienas teisingumas- vieniems, o kitas- kitiemis?

nepriskiriamas. Šių teisės saugoti menkinama, o išdavikai ir kolaborantai teisinami... LDDP Vyriausybė dabar į Centro vadovo pareigas teikia pasitikėjimo ir kompetencijos neturinčią savo pataikūno kandidatūrą... Tautos kovų ir kančių bei LKP nusikaltimų liudijimai dabar atsiduria net didesniame pavojuje, negu kad būtų išvežti į Maskvą. Politiniai kaliniai ir tremtiniai tiesioginės sovietų okupacijos aukos- turi besaly-

tinių pastangas ir protesto akcijas, ginant savo moralinę teisę ir pareigą rūpintis, kad Tautos genocido istorija nebūtų tai-soma, dailinama, naikinama arba falsifikuoja. Sajūdžio IV suvažiavimo priimtoje rezoliu-cijoje sakoma, kad "tvarkantieji tautos kančių archyvus neturiapti marionetėmis politiniuose LDDP žaidimuose". Tai rimtas įspėjimas nesusivokėliams, pataikūnams ir išrupūžėjusiems.

Jurgis NAGINIONIS

1994m. sausis

TREMINTINYS

3

Čečėnai iš mūsų mokosi, mes - iš jų

Praeju sių metų gruodžio 21-22 d. Vilniuje lankėsi Čečėnijos Respublikos valstybinė delegacija. Jos vadovas viceprezidentas Zelimčanas Jandarbijevas ir kiti delegacijos nariai susitiko su Seimo Opozicijos lyderiu prof. V. Landsbergiu. Oficialioji Respublikos valdžia tokį kontaktą vengė. Lietuva ir Čečėnija - vienintelės iš soviėtijos ištakusios valstybės, kuriose nėra svetimos kariuomenės, tačiau Lietuva yra atkurta ir pasaulio pripažinta valstybė, Jungtinių Tautų narė, o Čečėniją kol kas pripažino tik Gruzija (prezidentas Z. Gamsachurdija). Lapkričio pirmosiomis dienomis sukako dveji Čečėnijos, pasiskelbusios nepriklausoma valstybė, savarankiško gyvenimo metai. Kartu su valstybine delegacija atvyko folkloro ansamblis "Nohčo". Viceprezidentas Z. Jandarbijevas atsakė į keletą mūsų korespondento E. Simanaičio klausimų.

Po ilgų kruvinų kovų 1859m. Čečėniją pavergė Rusija. Tada buvo paimtas į nelaisvę legendinis kalniečių karvedys ir talentingas politikas Šamilis. Kaip vertinate šios asmenybės įtaką nūdienei politikai?

Šamilis - didi asmenybė ir kaip karvedys, ir kaip pasipriešinimo organizatorius, ir kaip Islamo ideologijos skleidėjas ir įtvirtintojas. Kaukazo tautų kovoje dėl nepriklausomybės Šamilio vaidmuo išskirtinis. Po Šeicho Mansuro Šamilis - ryškiausias kovotojas, ir jo didžiausias nuopelnas tas, kad jis, pats būdamas avaras, taip pat Čečėnijos ir Dagestano imamas (aukščiausios musulmonų dvasiénės ir pasaulytinės valdžios vadovas - E.S.), faktiškai sujungė šiuos du regionus, čia gyvenusias Kaukazo tautas, o ir kitų tautų žmones. Šamilio veiklos patirtimi šiandien mes naudojamės atkurdamis ir įtvirtindami nepriklausomybę naujomis susiklosčiuiomis sąlygomis. Čečėnijos istorijoje Šamilis užima vieną iš pagrindinių vietų. Auklėdami jaunimą, mes remiamės amžinu, nemenkstančiu Šamilio autoritetu.

Rusijos kariuomenė, verždamasi į Kaukazą, 1918m. pastatė tvirtovę,

kurią pavadino Grozno (rus. groznyj - grėsminges) vardu. Ar šiaip nebuvu netiesiogiai pripažinta, jog grobikai jaučia baimę prieš kaukazičius? Koks istorinis vietovės vardas?

Užkariautojai iš tiesų bijojo čečėnų ir kitų kalniečių ir, parinkdamis tokį vardą statomai tvirtovę, norėjo pasidrąsinti. Bet likimas užkariautojams iškrėtė piktą pokštą - šis Čečėnijos sostine tapusio miesto vardas, kaip joks kitas, geriausiai atitinka realią padėtį. Iš tikrujų Grozna yra grėsminges miestas Rusijos imperijai. Mums nėaktualu keisti sostinės pavadinimą, nors lygiai greta čečėnai vartoja ir senajį vietovės vardą Solž-hala, t.y. miestas prie Sunžos upės.

Kokie svarbiausi Čečėnijos Parlamento ir Vyriausybės rūpesčiai ir darbai šiandien?

Vienas svarbiausių uždaviniių - stabilizuoti ekonomiką. Mūsų pramonės įmonėse buvo pernelyg daug specialistų iš Rusijos. Didelė jų dalis išvažiavo iš šalies. Šiandien mums dar sunku valdyti šalies pramonę, nes nepakanka savų specialistų. Antras svarbus politinis klausimas - tai įtvirtinti ir palaikyti piliečių vienybę, kuri būtų patikima mūsų valstybės nepri-

klausomybės garantija ateityje.
Kiek nukentėjo čečėnų tauta per tremimus ir represijas?

Čečėnai buvo ištremti iš tėvynės totališkai, visi iki vieno. Daugiau negu pusė čečėnų tautos per tremimus prarasta. Žmonės buvo žudomi, deginami barakuose, tvartuose, užmušinėjami kelyje, mirė nuo šalčio ir bado, ypač įsikuriant tremties vietose. Tik 1957m. gavome leidimą grįžti į namus. Deja, tai buvo lyg nauja tremtis, nes žmonės, palikę viską - turta, mantą, - skubėjo į tėvynę. Tėvynės meilė padėjo mums išsilaikti ir atsikurti. Sugrįžę mes nebuvo reabilituoti civilizuoto pasaulio suprantama prasme. Mūsų tūertas ir mūsų namai tėvynėje buvo užvaldyti svetimųjų.

Kas labiausiai sieja Lietuvą su Čečėnija?

Mes sekėme jūsų kovą dėl laisvės, džiaugėmės su jumis ir jaudindavomės dėl nesėkmės. Mokėmės iš jūsų patyrimo ir žinojome, kad Lietuva mus paramė. Bet jums nereikėjo rengti prieš laiką rinkimų į Seimą. Ir mūsų Parlamentą nori nuversti priešlaikiniai rinkimai, bet mes situaciją valdome. O jei mus pultų jėga, - kausimės.

nių valsč., ūkininko Andriaus Dambrusko lauke, kad "ten negiliai palaidotas karys, o kai pas aptvertas tvora". Ir štai 1992m. perskaiciau (1942 09 05 "Karyje", Nr. 37) V. Gavėno smulkų aprašymą apie šį NKVD susidorojimą su niekuo nekaltu kariūninku. Tik radus pakankamai faktinės medžiagos, buvo galima, leidus kultūros paveldo inspekcijai, iškasti ir ekshumuoti palaikus. Tai padarė antropologas ir teismo medicinos ekspertai. Pagal gimininių liudijimus, išlikusių karių prisiminimus, apie tam tikrus kariūninko išvaizdos ypatumus, pagal dviejų kulkų žymes buvo patvirtinta, kad tai tikrai A. Pilvelio palaikai. Autorius nesupranta, kad 1989m. kuriant paminklą buvo remtasi tik dalies liudytojų pasakojimais, o V. Gavėno straipsnis, daug ką išaiškinantis, aptinktas tik 1992m. pavasarį. Toks buvo nuoseklus šios istorijos tyrinėjimas.

Be abejo, prieš statant paminklą, reikia labai gerai ištirti, surinkti visas žinias, prisiminimus. Tad dabar reikės papildyti, pataisyti paminklinės lentos užrašą, nes vėl atrasta viena buvusio nežinomo kario pavardė.

Valdas STRIUŽAS

Savanorių tarnybai - treji

SKAT pradėjo kurtis tragiskomis ir lemtingomis visai Lietuvai sausio dienomis. Susiformavo tarnybos struktūra. Savanoriai tapo labai patikima krašto teritorinės gynybos atrimas, bet priešiškos jėgos pradėjo provokaciją ir SKAT šmeižto kampaniją, kuri dar tebesiėsia. Prokomunistinė spauda pastebi tik savanorių tarnybos negeroves, o nutili policijos, muitinės incidentus. Metų pabaigoje visi savanoriai buvo peratestuoti. Savanorių gretos prarejė beveik penkadalį. Atsitiktiniai žmonės, apsirikėliai, megstantys išgerti tarnybą paliko. SKAT veikia "žolės principu", t.y. persiritus okupanto frontui, vyrai pakyla ir pradeda partizaninę kovą. Ši tarnyba analogiška daugelio šalių vadinamajai "namų gvardijai" (Home garde). Užsienyje, išskaitant Latviją ir Estiją, savanoriai lengvus ginklus laiko namie. Lietuvoje DDP Vyriausybė nuginklavo patikimiausią Tėvynės gynėjų kariuomenę. Ginklai atimti ir saugomi rajonų centruse. Kas atsitiktų kilus kariniams konfliktui? Prieš diversantai pirmiausia užpultų ginklų saugyklas. Tokia politika nesuderinama su krašto teritorinės gynybos idėja. Be to, sunku tai pateisinti, žinant, kad Lietuvoje per 30 tūkstančių medžiotojų savo šautuvus laiko namie.

Savanoriai ne tik pasirengę krašto gynybai. Jie dalyvauja gesinant miškų gaisrus, šalinant stichinių nelaimių padarinius.

Lietuvos politiniai kaliniai ir tremtiniai sveikina partizanų tradicijų perėmėjus savanorius trečiųjų tarnybos įkūrimo metinių proga ir linki ištvermės tarnaujant Tėvynės labui.

Theodoras ČIAPAS

Vilkai ēriukų kailiai

Labai paastrėjo prieštaravimai tarp Seimo valdančiosios daugumos ir tūkstančių politinių kalinių bei tremtiniių dėl Genocido centro vadovo kandidatūros. LDDP lyderis paprašė V. Skuodžių "aukotis" ir tapti to Cehtro vadovu, o politiniai kaliniai ir tremtiniai, žinodami šio kandidato prieitį ir rekomenduojančios partijos "šlovę", griežtai pasisakė prieš jo skyrimą vadovu.

Keista, kad LDDP vis dar veikia senais metodais - "Mes visur ir visada esame teisūs!" Juk ignoruodami savo pačių išleistus įstatymus ir jėga brukdami savo žmogų į Genocido vadovo postą, jie dar labiau gilina prarą tarp LDDP ir tątros. Neokomunistai bando aiškinti, jog vadovu paskyrus politinių kalinių ir tremtiniių siūlomą asmenį, KGB archyvai bus tyriinėjami vienašališkai. Čia labai maga paklausti: o ar paskyrus LDDP požiūriu patikimą žmogų vienašališkumo bus išvengta?

Toli ieškoti LDDP vienašališkumo pavyzdžių netenka. Kairieji Seime viešpataują daugiau kaip metai, ir per tą laiką nebuvu nuteistas né vienas budelis, tautos genocido vykdytojas. Vi siems gerai žinoma, kad KGB nusikalstamą veiklą laimino Lenino partija. Taigi aišku, kaip svarbu komunistams Genocido vadovo postą laikyti savo rankose, nes, nesunaikinus KGB archyvų, anksčiau ar vėliau išryškės, kad jie yra vilkai ēriukų kailiai.

Politinių kalinių ir tremtiniių tikslas - išlaikyti KGB archyvus, o neokomunistų - juos sunaikinti. Todėl nesistebékime, jeigu vietoj V. Skuodžio LDDP netrukus pasiūlys kita jiems tinkamą asmenį. Komunistai gudrūs, klastingi - to nevalia užmiršti!

Kęstutis LAKICKAS

Ar gali didžiuotis "realistai"?

1991m., kai Aukščiausioji Taryba, o kartu ir visa Lietuva, skilo į "realistus" ir "idealistas", masinės informacijos priemonėse atsirado niekinamas terminas "megztos beretės", o privačiuose pokalbiuose imta svaičioti, kad "... prieš Brazauską - tik Dievo ir gyvenimo nuskriausčių žmonės..."

Niekada nesu turėjės megztos beretės. Turėčiau - mielai nesiočiau, nes visuomet buvau išsitikinęs, kad nuosava beretė geriau už vogtą skrybėlę. Bet kartkarčiais susimastydavau: gal mes iš tikro Dievo nuskriausti ir dėl to savotiškai reaguojame į gyvenimą?

Ir vis dėlto stebédamas tremtiniių ir politinių kalinių susirinkimus, klausydamas jų dainų, kalbų ir eileraščių, jausdamas Sajūdžio mitinguose sklandančią dvasią, mintyse visa tai lyginau su Jedinstvos mitingais, su buvusios opozicijos, o dabar valdančiosios daugumos kalbomis ir darbais, ir padariau išvadą, kad Dievas nuskriaudė būtent juos - nuolat persikrikštiančius, persidažančius, rékiančius ir grūmojančius, pamiršusius dvasingumą, pagarbą tiesai ir teisingumui. Jie mat yra realistai! O juk be dvasinių vertybų žmogus tampa dvasios ubagų už "gardaus valgio šaukštą" pasiruošusi persirengti bet kokiu rūbu, o siekiant naudos - iškrėsti bet kokią šunybę savo artimui.

Tiesa, dėl to, kad buvome ne realistai, o idealistai, mes skaudžiau nuo okupanto nukentėjome, bet turėtume džiaugtis, kad mūsų neišliko negarbingas stribų likimas.

Ir dabar ne žodžiai, ne pamokymais, o darbais ir geru pavyzdžiu priminkime apie senias, tikrasias vertynes! Parodykime, kad galima gyventi dorai - negirtuokliaujant, nevgiliaujant, nesukčiaujant.

Kaišiadorys

Kazys JUODEŠKA

1994m. sausis

TREMINTINYS

4

Zaliamiškio mūšis

1949m. lapkičio 1- oji, Visų šventųjų rytas. Kaip ir kasdien, skubėjau į darbą Švédasų girininkijoje. Eidamas pro kaimyno namus, susitikau ankstyvą keleivį- savo jaunystės draugą Vyta. Sakė, kad naktį girdėjo vieškeliu daug mašinų važiuojant. Gal kariuomenę kur perkelia?

Vieškelis eina per mišką, Zaliamiškį, o ten, už ezero ir toliau, numanau esant partizanų slėptuvę. Tiesa, jos gerai užmaskuotos. Nejaugi surado?

Užlipus ant kalno, sugriaudėjo baisus sprogimas, o atsisukęs į kaimo pusę pamačiau didžiulį dūmų stulpą. Netrukus šalia sudrebino žemę kitas sprogimas. Paskui, pasigirdo kulkosvaidžių, automatų tratejimas, granatų sprogimai. Tikras karas. Gal manevrai?

Girininkija buvo Bajorų kaime, prie vieškelio, vedančio iš Švédas į Šimonį pusę per tą mišką. Ten radau girininko raštelį, kad man reikia budeti prie telefono. Sėdžiu atsirėmęs sienos, o ji dreba nuo sprogimų. Vieškeliu miško link važiuoja dengtos mašinos, kai kurios patrankėles ar minosvaidžius prisikabinusios. Tarp jų- keletas išmargintų šarvuocių.

Vėliau mačiau iš lėto grįžtančias kelias mašinas. Iš jų skrido dejonės. Matyt, vežė sužeistuosius. Žmonės pasakojo, kad miške enkavedistai aptiko partizanų slėptuvę ir kad ten dabar vyksta nuožmios grumtynės. Yra daug sužeistų ir užmuštų.

Po darbo parsukubėjės namo, radau visus labai susirūpinusius, namiškiai svarstė, kas dabar bus. Ko gero, nušluos visą mūsų Skapiškio kaimą. Mat partizanų slėptuvės beveik palaukė surastos. Nejauku namuose, eisiu pamische pas gyvulius. Nespejau prie jų prieiti, kaip iš miško iššoko būrys kareivių. "Ko čia atėjai? Gal žinios kam perduoti?" Sakau, kad gyvuliai čia pririšti, kad paestū dar iki vakaro. "Tai gal tau gyvuliai brangesni už tarybinius kareivius? Eik, pažiūrėk, ką tavo draugai banditai padarė!" O jau keikiasi- net seilės tyksta.

Beveik jėga nuvedė į mišką. Ten aikštéléje iš tikruju pamačiau keletą gulinčių kareivių. Nesupratau, ar jie miega, ar nebegyvi, ar sužeisti. Vieno galva aptvarstyta, kita- šonas. Tik kur gi čia buvo kautynės? Néra jokios žymės- gal juos iš toliau čia atvežē? Taip ir nesupratau. Pamanau: galas man, jie dabar labai pikti ir gali mane nušauti. Bet ne- iškeikę, visaip išvadinę, liepē eiti namo ir pasakyti saviškiams: tegu ruošia džiūvėsius kelionei. Kai nenorėjau eiti, nes bijojau, kad nenušautų, kad šoko su pistoletu tas pats karininkas: "Eik... mat, nes tuoju nudėsiu!"

Kai parėjės viską papasakojau, namiškiai baisiai išsigando: "Tu gi buvai per plauką nuo mirties!"

Tris paras tai ten, tai čen miške šaudė, sproginėjo granatos, o paskui viskas nutilo. Žuvusiųjų nevežė į miestelį, kaip visada darydavo, bet čia pat vietoj apmetę keliais kastuavis žemių paliko.

Sunku pasakyti, kiek partizanų čia žuvo. Tada kalbėjo, kad apie 44. Kai kurie pateko gyvi į enkavedistų nagus. Nežinia iš kiek žuvo čia enkavedistų.

Vėliau žmonės, kad ir baisiai bijodami, naktimis pasišviesdami ieškojo artimųjų- norėjo žmoniškai juos palaidoti. Kiti taip ir liko neatpažinti. Net po daugelio metų uogautojai ar grybautojai vis užtikdavo griaucius nelaimingųjų, kurié, nepabūgę mirties, pastojo kelią kur kas galingesniams išibrovėliui.

Praejo kiek laiko, manėme, kad pavojujus praėjo. Bet neprasidejo areštai. Iš maluno parvažiavęs tévelis pasakojo, kad jam grįžtančiam pastojo kelią sunkvežimis su rusų kareiviais. Sie kažkai iškėlė virš borto-lyg ir žmogų, visą subintuotą. Griežtai paklausė: "Ar šitas?"- ir parodė į mane. Tas kažkai sumykė. Matyt, jie vežiojo kokį sumuštą suimtajį, o šis išdavinėjo...

Nežinau, kodėl tévelis, visa tai žinodamas, nėslapstė. Būtų nors kiek atitolinės savo kančias. Gal aukojos iš šeimos.

Taigi iš maluno grįžęs tada tévelis dar ir pavalygti nespėjo, o kieme jau sukriokė ta pati mašina. I viadu suvirto ginklus atkišę pabaisos. Viską išvertė, téveliu už nugaras surišo rankas ir išsivedė. Vėliau seserį ir tetą ištrémė į Sibirą, o dar po kiek laiko ir aš atsidūriau baltujų meškų draugijoje, Norilskė.

Brangieji, gal kas žino apie ši mūši daugiau? Gal dar yra gyvų partizanų, to mūšio dalyvių? Prašau parašyti į "Tremtinį".

Bronius SKARDŽIUS

O SKAUSMO BROLI,
Lietuvos kultūros patriarche, gerbiamasis
Kazimierai Skebėra,
Priimkite nuo ūžiausius mūsų sveikinimus ir palinkėjimus
savo 100-ąjį Gimtadienį!

LPKTS taryba ir "Tremtinio" redakcija

Lietuvos ąžuolui Kazimierui Skebėrai - 100 metų

Rašyti apie Kazimierą Skebėrą, sunku ir lengva. Tai ne-paprastos biografijos, neeilinių gabumų, atkakliai žinių siekės žmogus. Jo likimas skaudžiai susipynęs su visos lietuvių tautos tragedija- tremtini, vargu ir stebuklingu išlikimu. Per ne-apsakomas negandas, badmi-riavimą, persekiojamą K. Skebėrą išliko gyvas, ištverė savają Golgotą ir švenčia savo šimtajį jubiliejų! Dievo Apvaizda išsau-gingo neteisybių liudytoją, vieną iš nedaugelio, tokio išpū-dingo amžiaus sulaikusio.

Pats jubiliatas taip rašo apie save: "Atėjau dar aname šimt-metyje, 1894m. sausio 12 die-ną bežemio pusininko pastogėj. Buvau pirmas vaikas, o iš viso buvom keturi. Kaligrafiško rašto ir skaityti mane išmokė kilnusis Juozapas Vingrys, daraktoriūnu vadinas, kai aš turė-jau penkerius metukus. O Lietuvas, pasaulio ir meno istorijos mane mokė taurusis grafas Leopoldas Hrynievičius, kai man buvo 12-17 metų.

Po to piemenavau, bernavau, buvau kalviu, batsuviu, šikšnumi, mokiniu, mokytoju, studentu ir lektoriūm, korepe-titorium. Vėliau- gatvių grindiku, asfaltuotoju, akmenų ta-štyoju ir kanalizacijos vamzdžių valytoju. Dar vėliau- savano-riu, sukilėliu, partizanu. Ir dar daug kuo buvau. O senatvėje vaikų aukle ir net katorgininku tapau. Laimingiausias buvau piemenaudamas, kai birbyne grojau, o bernaudamas- kai šieną pjoviau.

1934-1944m. dirbau "Lie-tuviškosios enciklopedijos" redakcijoje. Labai artimai paži-nau šviesiausius ir taurausius lietuvių tautos žmones! J. Tu-mą-Vaižgantą, Maironį, Vy-dūną, A. Jakštą-Dambrauską, A. Smetoną, B. Česnį, J. Jab-lonski, I. Šeinių, Miką ir Kiprą Petrauską, A. Varną, A. Žmuidziniavičių ir daugelį kitų. Apie juos esu parašęs 'atsiminimų nuotrupą. Turėjau sukaupęs di-žiausią Pabaltijų asmeninę bibli-oteką- 32000 knygų. Dvigu-bai tiek periodikos, per 100 ge-rų dailės kūrinį (Riberos, Hals-to, Steno, Aivazovskio, Makov-skio, Andriolio ir kt., tarp jų Žmuidzinavičiaus, Šimonio, Kalpoko, Jonušo, Kasilio, Gal-diko ir kitų).

Visa tai bolševikiniai oku-pantai pasisavino, kitką sunaiki-no 1944 metų rudenį. Pasisku-

džiau, nes tai buvo ne tik mano, bet ir LIETUVIŲ TAUTOS kul-tūrinis turtas. Už tai mane iš-siuntė 20 metų katorgon į Vor-kutos-Pečioros baseino lagerius."

Dar reikia pridurti, kad 1918-1920m. K. Skebėra tapo Lietuvos kariuomenės savano-riu, 1923m. buvo Klaipėdos krašto sukilėliu, o vėliau ne-utralios zonos tarp Perlojos ir Širvintų partizanu. Buvo pri-statytas už kovinius nuopelnus apdovanoti, tačiau dėl paci-fistinių išsitikinimų jų atsisakė.

Grįžęs iš tremties, vėl pate-ko tarsi į tremtį. Ilgus metus gyveno Širvintų rajone, Bagdyšių kaimo aplinkoje bakūžėje. Darbas- atsitiktinis. Per dieną du kartus reikėjo registruotis Šir-vintų viduris reikalų skyriuje, Kazimieras Skebėra pozavo skulptoriui A. Aleksandravičiui, kuriant lietuvių kalbininko J. Jablonskio portretinį atvaizdą. Ir čia, Bagdyšių kaime, K. Skebėra sugebėjo surinkti keletą tūkstančių retų knygų, albumų, paveikslų. 1988m. gavęs piniginę kompensaciją už tremties metus (30 000 rublių, o tai anuomet buvo nemaži pinigai), visą sumą garbusis jubiliatas pa-aukojo Vytauto Didžiojo uni-versitetui, savajajai Alma Mater.

Visą gyvenimą K. Skebėra do-mėjosi Lietuvos kultūros istorija, rinko kraštotyros medžiagą apie Boguslaviškio istorinę praeitį, šau-lių būrį, piliakalnius, padavimus, garsujį 1435 metų Pabaisko mūšį prije Zirnajų ezero. Žingeidumas išliko iki šių dienų.

1990m. "Minties" leidykla išeido K. Skebėro knygą "Rei-kėjų mūsų kančių". Tų pačių metų pavasarį Širvintų miestelio tikintieji prie gerbiamojo jubiliato bakūžės Bagdyšių kai-me-lyje pastatė ir pašventino jo kan-čių kryžių. Daugiau tokios pa-garbos pavyzdžių dar gyvam žmogui vargu ar galima rasti. Išsaugojės puikių atminti, ora-toariaus sugebėjimus, išliko at-

K. Skebėra Širvintų raj. Bagdyšių km. 1992 m. vasara

dus, dėmesingas pašnekovas, jautrus kita nelaimėms. K. Skebėra poliglotas- škaito iš kālba ko ne dvieju dešimtimis kalbų. Šiuo metu K. Skebėra gyvena Vilniuje. Kai prieš pat šv. Kalėdas aplankės paklausiau jubiliatą: "Kaipgi Tu, Kazimierai Skebėra, išlikai?"- atsakė: "Mane pagimdžius mano geroji Mama man nedavė trijų blo-giausiu dalykų-baimės, pavydo ir egoizmo. Žinoma, to maža. Labai ilgėjausi Tėvynės, gimto-sios sodybos, savo Žemės, mel-džiaus ir be galos norėjau nors vargo ir senatvės išsekintas gržti gimininę, idant ten atsigulčiau po gimtiosios žemės velėna."

Kiek patylėjės, K. Skebėra pridurė: "Todėl Didžioji ir Ge-roji Globa mane ir saugojo, pa-likdama neapsakomą, begalinį, nenumaldomą dantų skausmą širdyje."

Tokio išpūdingo jubiliejaus proga iš visos širdies linkime sveikatos, dvasios stiprybės, kū-rybinių sumanymų- prisimini-mų, naujų leidiinių, šypsenos! Ir ilgų gyvenimo metų!

Telydi Jus dainos posmai: "Ažuolai žaliuos žemėj Lietuvas, Žemėj Lietuvas ažuolai žaliuos..." Kazimieras DOBKEVIČIUS

Paremkiime Latvijos lietuvius

Sakoma, kol gyva gimtoji kalba- tol gyva ir pati tauta. Gimtasis žodis stipriausias vaistas nuo nutautėjimo. Deja, mums, Rygos (o gal ir visos Latvijos) lietuviams, dėl asimiliacijos ir kitų priežasčių gresia nutautėjimas. Todėl kalbos reikai mums itin aktualūs.

1992m. liepos mėn. dviejose Rygos viešosiose bibliotekose išteigėme lietuvių periodikos stendus. Šiemet gavome ir naujų lietuviškų knygų. Tiesa, kol kas nedaug.

Periodika ir knygomis mus nemokamai aprūpina nesa-vanaudžiai rėmėjai. Jų turime nemažai. Tai: Vidurio Europos ir Rytų kraštų sanryša ir jos nenuilstantys kultūros ir lietuviybės puoselėtojai. Emilia Guobienė, M. Usonis ir jų vadovas A. Augulis, Lietuvos kultūros ir švietimo ministerijos Rysių su tautiečiais tarnyba. Parėmė mus ir kai kurios redakcijos. Net Amerikos lietuvių siuncičia čikagiškį "Lietuvių balsą". Jeigu būsime ir toliau remiami, tikimės, kad tai bus pirmosios (po sovietmečio) lie-tuviškos bibliotekos užuomazga.

Rygos lietuvių skaitytojų vardu dėkoju geradariams rėmė-jams. Laukiame periodinės spaudos ir knygų. Mūsų adresas: 45-a pils b-ka, Melnsila 25, LV-1046 Riga.

Rimvydas KAZLAUSKAS

1994m. sausis

TREMINTINYS

5

Ar buvau numires?

Pirmomis dienomis Vorkutos lageryje, kol dar nebuvome išsekė, nesupratome tų kalinį, kurie jau buvo "dochodiagos", galadieniai. Tiesa, vienas jaunas vyras, atvežtas su mumis iš Kauno kalėjimo, jau buvo fiziškai ir psichiškai ką gebistų taip sudorotas, kad nesiskyrė nuo senų išsekusių lagerininkų. Jo galva buvo sustinusi, kalbėjo jis lėtai, nerilišiai. Kai kurie kaliniai piktinosi, kad budeliai atvežę psichinį ligonį, bet jis toks nebuvu. Vėliau ir pats patyria tokį fizinį ir psichinį degradavimą. Visai nualintas labai stengiausi sukaupti jėgas, kad išlikčiai gyvas. Galu gale mano organizmas taip nusilpo, kad visai sulėtėjo judesiai, o kalba tapo nelogiška, vangi. Sveikesi kaliniai neturėjo kantybės laukti, kol aš ką nors pasakysiu. Dėl menkiausios neškmės ašarodavau: ašaros savime riedėdavo, ir būdavo taip sunku ir graudu, kad net reikėdavo atsisesti. Toks tragedijas buvo bejegiškumas! Ir aš ne vienas toks buvau - mat 1945-1946 metai kaliniam buvo sunkiausi. Siautėjo vagystės, pareigūnų savivalė. Pasamonėje jaučiau, kad einu į prapultį, į bedugnę. Viskas pasidarė nesvarbu, tapau viskam abejingas, nors vis dar mėgina mobiliuoti savo sąmonę gyvenimui. Kad tik neprasištėtu visiškas proto užtemimas! Tame pragaure laukia kažkokio stebuklo. Bet jėgos seko, organizmas silpo. Pradėjau vis menkiau svokti aplinką, pasaulį. Rėtkanciais švystelėdavo kokia minčis, bet greitai ir ta dingdavo.

Ar bijoju mirties? Ne. Vie na tokią sąmonės prašviesėjimo akimirką prisiminiau téviškė, gimtajį sodžių, Bubiškes, Sei-

nus. Ir stebétina! Labai išsigaudau, bet ne artėjančios mirties, o prieškarinės okupacijos, smurto. Pamaniau, kad geriau būtų mirti, negu vėl išgyventi tą devyniolika metų kentėtą vergiją. Buvau susitaikęs su likimu - net žiaurūs lagerio pareigūnai skendėjo miglose, buvo kažkur tol. Neturėjau tvirto noro pakeisti esamą padėtį, nes sąmonė buvo aptemusi, neveikė. Gaila buvo tautos nuskriaustų žmonių, už kuriuos mėginau melsčiau tomis trumpomis pabudimo akimirkomis. Bet tos akimirkos buvo vis retesnės - sąmonė nyko.

Paskutinę minutę prieš visišką sąmonės netekimą atmintyje iškilo kažkokia aukšta MGB pareigūnų komisija. Vienas tos komisijos narių, atsimenu, sugnybės mano odą, patempė nuo šonkaulių ir paleido kaip gumą. Taip čekistai tikrindavo kalinį nusilpimą ir darbingumą. Kai atėjo suvokimo galas, nejaučiau jokio skausmo. Paprasčiausiai nutrūko "filmas", apremo sąmonę. Ką po to su manimi darė, galiu tik spėlioti. Mirusį kalinį išnešdavo į lažareto lavoninę, o paskui "lardojo" amžino įšalo žemėje. Nežinau, kiek laiko buvau be sąmonės, bet atsigavau kitame barake. Jaučiausi kaip po sunkiausių tardymo kankinimų, lyg perėjes pragaro mašiną. Apliuka atrodė visai kitokia, nors iš virtuvės supratau, kad tai tas pats lageris - Predšachtnaja.

Po kokios savaitės pradėjo mus imti į darbą. Atėjo vergų pirkliai ir, apžiūrėjė mano "raumenis", paėmė į Mechcech kalvę, nes, matyt, atrodžiau kiek stambesnis už kitus "dochodiagais".

Mechceche galima buvo ką nors pasidaryti ir paruošti tremtiniam, jei neišduodavo

lenkai, dirbę Mechcecho stalių dirbtuvėje. Pripratome prie tų išdavikų, bet to jiems buvo per maža. Viena kartą ritome kokių dviejų šimtų kilogramų ratą, tai jie užritino man jį ant rankos ir sutrynė pirštus. Smarkiai kraujavo, o jie šaipėsi. Lazarete dirbo trys gydytojais apsimetę vyrai, nuteisti už bendradarbiavimą su vokiečiais ir už banditavimą Ryti Lietuvoje hitlerinės okupacijos metais. Tada dar buvau labai silpnas, ir ašaros man kažkaip savaime riedėjo. Kai tie galvažudžiai, apsimetę gydytojais, pradėjo iš manęs tyčiotis, apsisukęs išėjau. Mane pasivijo mergina, tame lazarete vienintelė išmaniusi apie gydymą. Ji mane raimo, kaip ramina motina vaiką, apžiūrėjo žaidžia. Pasikalbėjome. Tai buvo rezistencijos dalyvė, Kauno medicinos instituto studentė. Tie jos "bendradarbiavimą" visokais būdais stengesi ją iš lazareto išgrūsti. Nebuvu kam jos užtarti. Jos motinišką globą ir šilumą prisimenu visą gyvenimą.

Po kiek laiko émiau svarstyti, kaip aš išneštas į lavoninę, prišikėliau iš numirusių? O gal ne visai buvau numires? Ir, aišku, tik toji Kauno medicinos instituto studentė vienintelė galėjo išgelbėti mane, nes be gydytojo paramos negalėjau sugrįžti į gyvyjų tarpat.

"Kur dabar ta studentė, tada dirbusi Predšachtnaja lagerio lazarete? Ji mano prisiminimuo-se liko kaip artimiausias žmogus, išgelbėtoja.

Malonu būtų išgirsti daugiau apie žmones, gelbėjusius savo tauriečius genocido laikotarpiu. Rašykite! Dar turiu vilties sužinoti ir apie mano išgelbėjimą bei išgelbėtoją.

Lenkija Vytautas REKUS

Griečiai, griečiai! Pasiruošimo laikas baigėsi. Visi į mašiną, jau išvažiuojame!

Pasigriebiai glėbi mažajį Levuką ir bėgoja kaip išprotėjusi vienplaukė basa - neranda nei rūbų, nei apavo.

- Kur Levuko vystykli, kur buvate? Zosė, Poviliuk, ko jūs stovete? Reipėtis ar pasiėmėte?

Poviliukas stovi komputyje susigubęs:

- Mamutuk, aš niekur nenoriu iš namukų važiuoti. Mamutuk, nevažiuokime mudu, paslikime čia, namukus... Pasakyte tėveliu, kad jūs su Levuku išgytavežuotų. Sakyk tiems dedėms, kad mes niekur nevažiuosime.

- Matai, kad jie ginkluoti automatas, mes pilkomis rankomis - neapsigrūsinime tuo.

Kita naktį tėvas miegojo nėštarengė. Vis lipo iš lovos, ėjo prie langų.

Kankiniamai ilgos būdavo tos rudens naktys ir net iš Plokščių, bet iš Platelių. Aš džiažių, Luokės kaimų, kaimelių ir miestelio gyventojams. Vie na tokią naktį pasigirdo šaudymas. Šaudėsi gretimame Babrungėnų kaimė. Tėvai, vyrės, broliai, seserys išejo į kaimą pajurėti, pasiklausyti, iš kurios pusės girdėdžia šūviai. Vos peržengę slenkstį, visi nustėrome - Babrungėnų pusėje liepsnojo gaisrų pastovas, kai ne automaty, kulkosvai-

"Pilsudskis: gyvenimas Lenkijai"

Amerikos lenkai leidžia žemėlapius, kur Vilnius ir Vilniaus kraštas, net ir Karaliaučius iki pat Nemuno, įeina į ateities Lenkijos ribas. Vis dar nenorima prisipažinti Vilniaus užgrobiomo klastos ir pasakyti tikrujų istorijos faktų.

1982m. Niujorke buvo išleista Vaclavo Jedžejevičiaus knyga "Pilsudski: a Life for Poland". Išvadą parašė buvę prezidento Karterio pataréjas krašto saugumo reikalams Zbignievas Bžezinskis. Taigi atrodytu, kad šių garsių asmenybių pateikti faktai turėtų būti tikri.

Cia keletas tos knygos citatų, mano paties laisvai išverstų į lietuvių kalbą.

"Centrinė Lietuva. Matydamas artėjančią karo pabaigą, kai lenkų kariuomenė vijo bolševikus į rytus, ir norėdamas nustatyti Lenkijos ateities siejas, J. Pilsudskis nusprendė, jog atėjo laikas galutinai pasisavinti Vilniaus kraštą. Bet į Vilnių tuo tikslu siušti lenkų kariuomenę buvo per daug politinių kliūčių: min. pirminksto Grabskio vieši pažadai, užsienio reikalų ministro Sapieho pasisakymas dėl demarkacijos linijos ir Tautų Sajungos delegato Poderevskio deklaracija apie užimtų Lietuvos teritorijų neutralizavimą, išskaitant ir Vilnių. Todėl Pilsudskis turėjo imtis kitokios taktikos. Negalėdamas tiesiogiai pats išsakyti, jis tai atliko prisdengdamas "sukilusiai Vilniaus krašto kilmės kareiviais"... Tam "sukilimui" vadovauti buvo pasirinktas gen. Želigovskis, gimęs Ašmenoje. Spalio 1d. savo štabe, geležinkelio vagone, Pilsudskis išdėstė to "sukilimo" planą."

"...Ilgai abejojės, Želigovskis sutiko... Tačiau jis pats ir kai kurie jo karininkai pareikalavo tiesioginio Pilsudskio išsakymo šiam žygium..."

"...Praejudėjus daugiau kaip dvejims metams, 1922m. gruodžio 6d., kai Pilsudskis jau nebebuvo valdžios galva, nusivedęs sajungininkų (amerikiečių, anglų ir prancūzų - V.S.) atstovus į savo kambarį antrame aukšte, Pilsudskis pasakė, kad dabar kaip privatus asmuo jis noriš paaiškinti savo ankstesnį neteisingą teigimą, jog gen. Želigovskis veikės prieš jo valią ir išsakymą. Tiesa yra tokia: Želigovskis veikė pagal Pilsudskio išsakymą, Pilsudskui teko labai ilgai iškineti, kol Želigovskis sutiko vykdyti tą sukilimą..."

"...Vos tik Pilsudskis pasirodydavo Nemuno pakrantėse, jo elgesys visai pasikeisdavo. Visi jo rūpesčiai ir nerimas, susiję su krašto vadovavimu, dingdavo, jis vėl laisvai imdavo kvėpuoti gimtojo Vilniaus krašto oru. Jis laikė save tiek lenku, tiek lietuviu, bet didesnė giminystė jį siejo su lietuvių negu su lenkais... Jis dažnai kalbėdavo apie save kaip apie "užsispurusį lietuvių" arba sakydavo: "...jūs, lenkai, to nesuprantate..." Istorijoje yra žinomi žmonės, kurie, kaip garsusis poetas Adomas Mickėvičius, jautėsi esą dviejų tautybų..."

"...1922m. balandžio 18d. J. Pilsudskis nuvyko į Vilnių... Per miesto valdžios suruoštą iškilmingą puotą Pilsudskis kalbėjo kaip Lenkijos valstybės galva ir kaip Vilniaus krašto tėvynainis. Jis pasakojo apie pasaulio garsiuosius miestus, apie dabartines ir buvusiųs sostines - apie St.Peterburgą, pastatytą imperatoriaus Petro Didžiojo, apie Romą ir apie kitus..."

"Iš šių garsių miestų Pilsudskis negalėjo pamiršti ir jam brangaus, mylimo Vilniaus, sostinės, pastatytos ne lenkų rankomis, bet lietuvių pastangomis bei triūsu ir žymiu Lietuvos didvyrių, kurie kūrė valstybę nuo jūrų iki jūrų, Kęstučio ir Algirdo, Vytauto ir Jogailos - rankomis..."

Tai pačių lenkų istorikų ir J. Pilsudskio žodžiai, o ką jie dabar kalba?

Kalifornija

Parengė Vytautas ŠLIŪPAS

džiūtatejimas. Visi tylėjome. Tik motina verkė ir žegnojosi virpančia ranka.

Nutilo šaudymas. Siuibū kelianti gaisrų pašvaistė émė pamažėle blankai. Ilgai tą naktį negalėjome užmigtis: įkyrios mintys nedavė ramybės - kuriuos ūkininkus šią naktį ištremė į Sibirą, kas liko?

Kiek prasvitus tėvas išėjo į kaimą. Po nakties rado ištūstėjusią ne vieną ūkininko sodybą. Pačius geriausius gospadorius išvežė raudonieji. Net vaikų, senelių, ligotų nepasigailėjo.

Iš pat labo ryto pas mus atėjo kaimynė, stribro Pronce's motina, pasakojo, kad šią naktį nušovė Bedaugi. Dar sakė, kad visas būrys Lietuvos partizanų iš miško buvo atėję - stribams pastojo kelią: norėjo sutrukdyti, kad Plaipū nešvežtų į Sibirą. Jau stribai buvo apsupti, bet iš Plungės atskubėjo enkavedistų įgula. Paskui, sakė, Bedaugio kūną nuvežė į miestelį ir paramė vidury aikštės. Įsiutė stribai sparde mirusį partizaną. Paskui visus išvarė į bažnyčios ir liepė eiti į aikštę, žiūrėti į žuvusijį ir pasakyti jo pavardę. Bet ne vienas neprisipažino, kad būtų kur jis matės.

- Kaimynė, iš kur viską jau taip žinai? - klausė tėvas.

- Ogi ši ryta buvo nulékės Pronce'.

Klaipėda Petras ZABITIS

Ankstyva viešnia

Artėjant žiemai, šeimyna stengési dar su švesa pašerti gyvulius, kuo greičiau užgesinti žiburi ir gulti, bet ramiai užmigti retai galėdavo...

Vos tik užsnūdus, pasigirsta kaimo gale šuns kaukimas, jam pritaria kiti. Armteli ir mūsų Sargis. Visi jauciame įtampą, baimę, o mintyse - gal bent šią naktį nepasigirs mašinų užsesys, nelaimė aplenkis mūsų trobelę, nepasibels į langą neprašyti svečiai. Ramiai miegodo tik mažieji broliai. Juos apginti turėjome mes, vyresnieji.

Jau kelintą naktį iš eilės keliasi iš lovos, tėvas ir eina prie lango. Žiūri į tamsą, tylį, laukia, kol nutils bauginantys garsai. Bet štai iš už debesų išlenda ménulis, ryškiau nušviesdamas trobos aslą.

- Tokią naktį jie nevažiuoja, - sako tėvas, nusigreždamas nuo lango.

Bet štai ménulis pasislepia. Pasigirsta įtarinės užžimas. Tėvas išsklauso...

- Jau atvažiuoja, - sušnibžda tyliai.

Šiurpas perbėga per nugarą. Klai-kią baimę kelia kaimė tamšią rudens naktį didėjantis mašinų užsesys. Įnirtingai pradeda loti šunys. Kaimė niekas nebemiega - visi budi. Tyliai meldžiasi mama.

- O aš turgaus dieną mėstelyje buvau paėmęs burnelę ir iškeikiu-

stribus. Ir pasimaišyk tu man po kaimis - kaimynų Pronce... Bet gal ne išeš už tai į Sibirą?

O širdis vis tiek nerami, ir gera. O jeigu... Mašinų užsesys stipriaus. Iš už kalniuko išnyra tamsa režiantys dūryškūs žibintai. Apšvedzia kaimelio gatvelę. Išryškina storas pakelių liepas, po kuriomis slėpiasi susigūrusių ūkininkų sodybos. Mašina prilekia prie Sabaliauskų namo ir sustoja. Šiokė stribai, glaudžiu žiedu apsupa Oką. Išvydes kieme sunkvežimi, ginkluotus enkavedistus, savo namuose beveik iš blaškosi ūkininkas: ne iš karto suvokia, kas čia darosi. Bėga į tvartą, puola prie arklio. Griebia iš pavidalių. Susigraudina. Aitsisveikindamas būklėteli ranka žalają, žvilgsniu apmetia kūnas, avis. Gailiai žiuri į gulintį veršelį, į vietas, žasis. Atsipeikės čiumpa žviegiantį bekoniuką. Bet už nugaros pasigirsta išsakmus stribų balsas:

- Palikti, neliesti parsiuk!

Šeimininkas tarsi negirdi, tempia toliau. Stiprus smūgis į nugarą automato buože.

- Pasirošimo laikas balges! Ar apkurtai? Jau išvažiuojame...

Ir Sabaliauskienė persigandusi puldinėja iš trobos į trobą. O stribas komanduoja:

1994m. sausis

TREMISKIS

6

Ir tokį aukų nepamirškime

(Tėsinys. Pradžia 1993, Nr.23)

3. Partizanų gretos stiprėja

Bėgo dienos. Partizanai gaudė žinias iš fronto. Tikėjo, kad vokiečiai kapituliuos, o sovietų armija pasitrauks iš Lietuvos.

Pavasarioje pasidavė Karaliaučius.

Sovietai Lietuvoje sujūlėjo. Reikalavo, kad jauni vyrai eitu į kariuomenę. Savo noru einančių nebubo. Kaimuose tebesitęsė kratos. Vyrai paimami prieverta arba net sušaudomi.

Tą pavasarį dauguma jaučių Dzūkijos vyru pasirinko partizanų gretas. Kartą, jau auštant pavasariui, rodos, kovo mėnesį. Vilko partizanų grupė, apie 40 žmonių, kurioje buvo ir Vasaros vyrai, laikėsi Onuškio valsč. Bytautonių kaime. Gyventojai pranešė, kad iš Onuškio į Ginakiemio, Kareivonių kaimus atvyko stribų būrys, doro krasas, suėmė du besislapstančius jaunuolius. Žmones suvarė į šusirinkimą, reikalauja pilti pyliavas, eiti į armiją, griežtai vykdymas okupacinių valdžios nurodymus. Buvo nutarta suengti pasalą į Onuškį grįžantiems stribams.

Pasalos vieta pasirinktas Ginakiemio kaimo pakraštys, kur Žilinų-Onuškio vieškelis neria į mišką, skiriant Taučionių ir Ginakiemio kaimus. Partizanai

išsidėstė miško pakraštyje, abipus vieškelio. Priešais mišką vieškelis ėjo lygiu lauku. Atokiau nuo kelio, pietvakarių pusėje Stalalniko, o šiaurės rytų pusėje Molio sodybos. Buvo įsakyta paleisti ugnį į priartėjusį priešą, išgirdus vado Vilko švilpuką.

Netrukus penkiai vienkiniai vežimais, dainuodami "Katiūšą", pasirodė stribai. Šeštam, paskutiniu vežimui bekylant į kalnelį, prie Ginakiemio kapų išsikinkė arklys. Kol sutaisė kinymą, vežimas su dviem stribais gerokai atsiliko. Stribai jautėsi gana saugiai, nes vežimai, išskyrus paskutinį, važiavo vienas paskui kitą nedideliu atstumu.

Pirmajam vežimui priartėjus prie miško, pasigirdo Vilko švilpukas, iškandinės jo nuaidėjo šūvių salvės iš visų paruoštų ginklų. Arkliai puolė į šalis, stribai iš visų vežimų pabiro abipus kelio ir žuvė, nebesuspėjė rimtai pasipriešinti. Trys vežėjai laimingai grįžo iš mūšio vietas, du vežėjai žuvė. Buvo išvaudoti stribų suimiči ir į Onuškį vežami du jaunuolių. Vienas stribas, pavarde Daveckas, iš pasalos vietas paspruko. Nenukentėjo šeštojo, atsilikusio vežimo keleiviai.

Kodėl atsiliko paskutinis vežimas? Buvo dvi versijos: viena, kad tai atsitiktumas, kita, kad juo važiavusieji buvo įspėti

apie pasalą. Mat vado Vilko šeima buvo slepiama paskutiniame vežime, kuriame važiavo valsčiaus tarnautojo Vaclovo Semaškos žmonos brolis Ivanas Zenkevičius. Galbūt Vilkas rado galimybę Semašką ar jo vežėjų įspėti.

Nutilus šūviams, mūšio laukė liko nukauta vienuolika stribų bei instruktorių ir dvi netakto aukos - vežėjai. Partizanai nenukentėjo. Susirinkę nukautujų ginklus ir šaudmenis, jie pasitraukė į Rūdninkų girią. Einant Kanjūkų mišku, pasigirdo smarkus šaudymas Ginakiemio kaimo pusėje. Veltui šaudė per vėlai stribams padėti atskubėjusi Onuškio įgula.

Pergalės Butrimonių apylinkėse, Miguicionyse ir Ginakiemyje plačiai nuskambėjo ir labai susitirpino partizanų gretas.

4. NKVD ardo vienybę

Kaimas buvo rezistencijos tvirtovė. Žmonės partizanus maitino, rengė, saugojo pranešdami apie stribų ar kariuomenės judėjimą apylinkėse. Už tai okupantų buvo žiauriai baudžiami. Kiek tūkstančių žemdirbių nukentėjo tardomis, mušamis, žalojami, teisiamis, tremiamis už tai, kad neprakalbo, neišdavė.

Kartą žemos naktis partizanai ilsejosi atokioje sodyboje. Kovotojai miegojo ant grindų. Vienas budėjo troboje, antras lauke. Budėtojai keitėsi kas pusvalandži.

Parčiui pabudo šeimininkai. Pradėjo ruoštis ir šertis gyvulius. Suklus išgirdė pernelyg garsiai lojant kaimynų šunis. Brékstančio ryto prieblandoje pamatė į sodybą betraukiančią kareivių grupę. Spėjo pasakyti partizanams, ir šie pasitraukė į mišką. Šeimininkė, apžiūrėjusi trobą, pastebėjo, kad skubėdami partizanai palikę uniformos kepurę, kulkosvaidžio diską ir šovinę su šoviniais. Kareiviai jau buvo kieme, šnekėjosi su šeimininku. Reikėjo nedelsiant viską paslepsti.

Viryklė buvo pakurta. Šeimininkė užkaitė didelį bulvėms šutinti puodą, pripyle vandens, sumetė partizanų paliktus daiktus, užpyle smulkiomis bulvėmis ir toliau triūs virtuvėje. Kareiviai įtarė sodyboje buvus partizanus. Kruopščiai viską kratė, bet nieko nerado.

Kol kaimas buvo vieningas, kantriai globojo partizanus, pašiprišinimas buvo nepalažiamas. Tai labai gerai supratė NKVD vadovai ir visaip stengėsi kaimo turėti savo agentą.

I Kaniūkų kaimą nepriklausomos Lietuvos laikais buvo atsikėlusi rami totorių šeima. Nuširkę kaimo vietovėje namelį, įsirengę kailių dirbtuvėlę ir taip pelnėsi duoną. Šeima buvo gausi - keturi ar penki vaikai. 1943m. šeimos galva mirė gerkles vėžiu. Likusi žmona su vienkis tėsė vyrą, darbą, bet jiems sekėsi blogiai, ir gyveno jie gana skurdžiai.

1945m. sausyje kaimo pasirodė trys ginkluoti rusai, kaip

sakėsi, -dezertyrai, ir prisišliejo prie vargės našlės. Vienas iš jų tapo motinos sugyventiniu, antras - vyriausios 16-17 metų dukters, o trečasis neturėjo pastovios vietas ir apsistodavo čia pas vieną, čia pas kitą gyventoją. Jie slapstėsi ir nuo partizanų, ir nuo kareivių bei stribų. Totorienė su dukra įtikinėjo, kad tai jų vyrai, šeimos pagalbininkai.

Partizanai surado besislapstančius, nuginklavę ir pasiūlė palikti apylinkę. Šie aiškinosi nekenčią sovietinės santvarkos, čia suradę savo laimę ir prašė leisti sulaikti karą pabaigos. Vasario mėnesį partizanai "dezertyrus" dar kartą įspėjo, bet šie nepakluslo.

Pradėta jausti, kad kažkas iš kaimo teikia žinias enkavestiniams. Vos apsilankius partizanams, į Onuškio NKVD būstinę buvo kviečiami žmonės ir teiraujamas, kas, kur ir kada buvo. Įtarimas krito ruseliams.

Partizanai davė nurodymą apylinkės pirmininkui, kad praneštų Onuškio valdžiai, kur slapstosi dezertyrai ir kad juos suimtu. Tačiau NKVD nereagavo. Kovo mėnesį partizanai suėmė besislapstančius ir už šnipinėjimą juos sušaudė.

Besitraukdami vokiečiai iš Rusijos gabeno pabėgelius, kurių nemažai apgyvendino Lietuvą. Dažniausiai tai buvo moterys su vaikais. Kaimas turėdavo išlaikyti po 2-3 šeimas. Kaniūkuose buvo dvi tokios šeimos. NKVD norėjo jas panaudoti kaip informacijos šaltini. (B.d.)

(Tėsinys. Pradžia 1993, Nr. 7)

16. Demonas grįžta vienas

Beržas pravirko, šakas nuleido. Nakties šešeliai tiesė sparnus. Jauna mergaitė prie lango rymo. Kad nepareina josios brangus. 1947.II.28. Saulutė Bakūžė (Iš Aušrelės sasiuvinio)

Vytauto rinktinės 42-oji kuopa veikė Vilkaviškio apskrities Gižų ir Keturvalakių valsčiuose. Sovietų saugumas nuolat gaudavo žinių apie partizanus iš savo slaptųjų informatorių ir agentų, slapyvardžiais Ulonas, Magdė, Patranka, Beržinis... Pastarasis buvo itin veiklus ir naudingas, mat buvo vedęs Demoną seserį. Tokią aplinkybę čekistai išnaudodavo meistriškai. "Savam" žmogui partizanai atviresni. Kuopos vadadas Ramis, tos kuopos 2-ojo būrio vadadas Demonas ir eilimis Neris jau kuriš laikas buvo Kaune ir rengėsi grįžti namo.

Alfonsas Dulbys - partizanų leitenantas Ramis tada ėjo 22-uosius. Dar būdamas vadu, jis dalyvavo kautynėse su MVD kariuomene Liudvinavo valsčiaus Šimulių kaime. Jos ivyko 1947m. kovo 19d. ir plačiau žinomas kaip Buktos mūšis. Rinktinės vadadas už narsumą kautynėse Ramiui pareiškė padėką ir pagyrimą. Kitų metų birželio 7d. Sakalo įsakymu Nr.26, p.6 jis paskiriamas 42-os kuopos žvalgybos viršininkais.

Po tragiskos kuopos vadado Perkūno mirties (jį nužudė Demonas) Ramis 1948m. birželio 20d. rinktinės vadu įsakymu Nr.28 laikinai paskiriamas kuopos vadu, o spalio 25d. įsakymu Nr.33, p.7 juo patvirtinamas. Jam suteikiamas leitenanto laipsnis. Ramiui patikėjo vyresnybę, jis gerbė bendražygiai. Rinktinės vadadas Sakalas 1948m. spalio 16d. įsakymu Nr.34, p.7 paskyrė Ramj brolių teismo nariu. Šis teismas padėdavo palaikti rinktinėje drausmę, turėjo teisę pats daryti nuospredžį. Karo lauko teismai veikė savo ruožtu ir buvo griežti.

laikotarpi nedavė jokių vertų operatyvinio dėmesio pranešimų ir vengė susitikimų." Ryšiai nutrūko. I A. Padolskio sodybą ėmė užeidinėti partizanai, slaps. Seklys, Saulius, Artojas. Stasys Kraptavičius-Artojas buvo sodybos šeimininko žmonos dėdė. A. Padolskis apie savo ryšius su MGB partizanams papasakojo pats. Seklys ir Artojas prikalbino Antaną būti ryšininku. Šis pasilikė Pušies slapyvardži. Kiek vėliau tapo rezervistų dalinio nariu, o 1947m. vasarą aktyviu partizanu Demonu. Demono žmona Stasė buvo aktyvi partizanų remėja

gruodžio 25d. buvo pasiūsta į LSSR MVD kalėjimo Nr.3 ligoninę Kaune tolesniams gydyti, tačiau 1947m. gruodžio 25d. 15 val. Padolskienė Stasė, Viktoro, -mirė." Prieš keletą mėnesių ši sveikata trykštant ir energija spinduliuojanti vos dvidešimt ketvirtuojuosius pradėjusi moteris net negalėjo pagalvoti, kad tokia baisiai ir lemtinga liga "susirgs", pakliuvusi į MGB nagus. Partizanų ryšininkė buvo užmušta tardytojų per pačias Kalėdas, didžiausią krikščioniškojo pasaulio džiaugsmo ir ramybės šventę...

Partizano Demonos biogra-

Edmundas SIMANAITIS

IŠ SŪDUVOS KRAŠTO ISTORIJOS

Antano Padolskio iš Keturvalakių valsčiaus Karklinių kaimo keliais į partizanus ilgas ir sunkus. Vilkaviškio saugumas suėmė jį 1946m. sausio 14d. Buvo įtariamas dalyvavęs partizanų akcijoje. Po dviejų savaičių apdorojimo paleistas, jau užverbuotas Pušies slapyvardžiu. Deja, čekistai smarkiai apsisiriko. MGB skyriaus viršininkas mjr. Vlasov 1949m. vasario 10d. pažymoje raše: "Informatoriaus Pušis asmens byloje yra dvi charakteristikos, kurios kalba apie tai, kad jis per ryšių su MVD-MGB organais

ir ryšininkė. Kai ją suėmė, Padolskių sūneliui Romukui ėjo penkti metukai. Moteriškė tardė Vilkaviškyje.

Tardė žiauriai, be gailesčio, žodžiu, "profesionaliai". Eina gandas, kad ją užmušė. Labai iškalbingas nutarimas apie bylos nutraukimą, kurį suraše 1948m. sausio 3d. Vilkaviškio apskrities MGB jaunesnysis leitenantas Mitrochin. Ten rašoma, kad Stasė Padolskienė 1947m. lapkričio 9d. susirgo atvira plaučių tuberkulioze ir buvo gydoma Vilkaviškyje "Komplikuojantis ligai, Padolskienė 1947m.

fijoje yra tamšią dėmių. Prie Valavičių kaimo durpyno bejojokios pateisinamos priežasties jis nušovė 42 kuopos vadą Bronių Augustinavičių - Perkūną, kilusį iš Ožkavilių kaimo. Ivykis buvo tiptomas pačių partizanų. Yra žinių, kad rinktinės štabo narys Herbas jau buvo parengę dokumentus karo lauko teismui. Laukė grįžtančių iš Kauno vyru.

Vytautas Vyšniauskas iš Keturvalakių valsčiaus Širvydų kaimo 42-os kuopos kovotojas. Jo tėvas ir sesuo buvo ištremti. Vytautas jau vėliau, per tardymus, gynėsi neturėjęs slapyvar-

džio, tačiau kai kuriuose dokumentuose jis vadinas Nerimi. Trijulė ginklų su savimi neturėjo. Dar gruodžio mėnesį jie buvo paslepsti Liudvinavo valsčiaus Avikilų kaimo gyventojo Broniaus Budrevičiaus sodyboje. Herbas buvo visus įspėjės niekur po vieną nevaikščioti, o laikytis drauge. Drauge ir grįžti. Tačiau Demonas panoro grįžti vienas ir anksčiau už kitus. Jo sesuo su vyru turinti namelį Marijampolėje prie geležinkelio. Štai ten ir užėisia Ramis su Nerimi kitą dieną, kai atvažiuos į Sūduvos sostinę, ir palauks Demoną, kuris nakvošias kitur. Po to visi trys partizanai iš ginklas vietas. Žinoma, pirmiausia susigrąžins ginklus. Galima tik spėlioti, kodėl Demonas panoro grįžti vienas. Galimas dajtas, kad tai susiję su būsimu karo lauko teismu, kuris niekada neuokauja. Demonas to negalėjo nejausti ar nesuprasti.

A. Padolskis užsuko pas svainių. Pasakė, kad rytą čion užsukus vadadas su eiliniu, o jis pats turės reikalų Tarpūčiuose. V. Vyšniauskas prisimena A. Padolskį pasakojus, kad jis buvęs moteriškés pavaišintas ir užmigdytas. 1949m. sausio 17d. kagebistas vyr. leitenantas Korotkov išskratė Demoną ir pradėjo tardyti. Nuo šio momento įvykių karuselė pradėjo suktis pašelusiu greičiu. Ant kojų buvo sukeltos visos represinės tarnybos. (B.d.)

1994m. sausis

TREMTINYS

7

Gyvenimas be savos vienos

Raudoniesiems okupavus Lietuvą ir paskelbus mobilizaciją, aš, kaip ir daugelis vyru, nestojau į raudonąją armiją. Slapsčiausi namuose. Pasitikėdamas žmonėmis, kartais, kai nesiautėdavo stribokai ir enkavedistai, pasirodydavau ir viešai. Bet po kelių slapsymosi mėnesių enkavedistai padarė mūsų namuose kratą ir mane suėmė.

Suėmė uždėjo ant rankų grandines ir nuvežė į Žagarės NKVD būstinę. Per tardymą paaiškėjo, kad mane išdavė Rudauskienė su savo sūnumi Anicetu. Tardytojai vis klausinėjo, kur slapstosi daugiau vyru, kas turi ginklų, kur mano ginklas. Gerokai gaudavau per sprandą, bet buvau tvirtai pasiryžęs nieko neišduoti. Tardyavo naktimis. Tiesa, pirmą kartą tardė mandagiai, dave net užsirūkyti. Jau kitą naktį tardė žiauriai, kankino vidury nakties, grasingo vrysiai sušaudyti, nes atseit visi jau viską prisipažino ir sakė, kad ir aš apie juos viską žinās; prisipažinusius neva paleidę į namus, nereikių né kariuomenėj tarnauti. Klausė, ką prieš mirtį norėčiau pasakyti. Pasaikau, kad mirsiu nekaltai ir neturiu ko pasakyti. Uždėjo grandines ant rankų, varinėjo po miestą, leido apsispresti. Gatvėmis ėjau pamažu; nes suko galva, be to, svérė gražinės. Kitą naktį vėl tą patį pakartojau ir pasakė, kad jau paskutinės mano minutės. Dar kitą naktį buvau suklaidintas. Uždavė per sprandą, apsvaiginę, paklausė ne apie kitus vyrus bei ginklus, bet mano pavardės. Kai atsakiau įprastą žodį „nežinau“, mane partrenkė ant žemės, ir toliau nežinau kaip buvo. Atsigavau ant gultų, o viską skauda. Kameroje buvo tik vienas kareivis, kuris apsimetė esąs dezertyras ir neva viską jau pasipasakoja. Patarė ir man viską pasisakyti, nes kitaip užmuš. Aš atsakiau, kad tikrai nieko nežinau. Kitą naktį vėl vedė pas tardytoją. Dar buvau neatsigavęs. Kareiviai padėjo atsikelti. Šiuo kartu nekokino, tik įspėjo, kad niekam nesakyčiau, ką čia man darė, nes kitaip mirtis. Be to, privertė pasirašyti, jog stoju į sovietų armiją savo noru. Kartu man parodė pažistamą parašą ir pasakė, kad tas mane išdavė. Tai buvo, kaip minėjau, Rudauskai. Kitą rytą, apdengę brezentu, išvežė į Joniški. Mašinoje sedėjo du sargybiniai su durtuvais, kiti buvo su automatais. Joniškyje nakčiai įkišo į vandens apsemą rūsi. Iš vandens kyšojo tik akmenys, ant kurių galėjai tik pastovėti. Stačias

kiaurą naktį nepajégiau stovėti; ne tik kojas, bet ir sėdynę sunlapau. Ryta atvarė daugiau vyru. Stiboko prižiūrimi, arkliu kinkytu vežimu išvezė į Šiaulius, o iš ten į Zoknį aerodromą. Cia per dieną mišką kirsavom, o kai kuriomis naktimis susodindavo į brezentu dengtą mašiną ir nuveždavo į kažkokį sandėlį, kur kraudavome bombas. Užvalgyti davė du kartus per dieną tokio maisto, kad lyg susitarę viduriavome.

Po pustrečio ar trijų mėnesių mūsų gretos praretėjo. Vienus naktimis išvarydavo kareivai nežiniai kur, kiti atsigulę nebeatsikeldavo. Kur juos dėdavo, nežinau, nes buvo griežtai draudžiama pasakoti, ką dirbait ar ką matei. Cia vienas žmonas norejo su manimi susidraugauti, kalbėdavo apie kažkokios lietuvių organizacijos kūrimą. Bet aš nenorėjau priklausyti jokių organizacijų, bijojau.

Vieną ryta mane išvezė vėl į Zoknį. Cia per dieną dirbdavome, naktį galėjome ilsetis. Siek tiek atsigavau.

Baigėsi karas. Davė tris dienas atostogų ir pareiškė, kad kaip kareivis turėsiu važiuoti į Vokietiją. Grįžęs namo atostogą, išstoja į Lietuvos laisvės armiją ir į dalinį nebegrižau. Miške gyvenimas buvo sunkuskiekvienu žingsniu lydėdavo mirčis. Daugiau laikėmės Tyrelio, Žagarė bei Skaistgirio miškuose. Kartais, vos išėjė į kaimą maisto parsinešti, tuo susitikdavome besivalkiojančių stribokų. Jie buvo labai bailūs - paleidus šūvį, bematant dingdavo nakties tamsoje. Jie buvo narsūs kaime, su beginkliais žmonėmis, plėškaudami. Susitikę enkavedistus, dažniausiai mes sprukdavome, nes jie turėdavo raketas, kuriomis mus naktį apšiesdavo. Jeigu žmonės pasiskuodavo, kad juos skriaudžia komunistai, pirmą kartą šiuos mandagiai griežtai įspėdavome. Jeigu įspėjimas nepadėdavo, tai bausdavome - "ištarkuodavome" juos. Jei ir tai nepadėdavo, bausdavome dar griežiau. Bet be teismo, be vado žinios, joleidimo, jokių operacijų vykdysti nebuvo galima. Pasitaikydavo, kad stribokai patys partizanų vardu plėšdavo, žudydavo. Dar dažniau plėše ir žudė enkavedistai. Dar ir trobesius uždegdavo.

Kartą Tyrelio miške mus užpuolė didelis būrys enkavedistų. Pabėgti man nebebuvo galimybė. Mečiau granatą ir pati kritau ant žemės. Sprogus granatai, nesupratau, ar nuo granatos dūmų, ar sniegui byrant nuo šakų pasidarė tamsu kaip naktį. Pasisekė pabėgti. Tą die-

ną Izidorius Šimkus-Robinsonas irgi į priešą metė granatą, o antrą granatą pats sau padidėjo. Matyt, buvo sunkiai susėistas ir nebegalėjo trauktis. Enkavedistai kalbėjo, kad tai "bolšoj čeloviek". Tą dieną knibždėjo pilnas miškas enkavedistų, žmonės girdėjė enkavedistus šnekant, kad jų buvę trys divizijos.

Gulėdamas po eglaitėmis pajutau, kad per kairės kojos šlaunį bėga kraujas. Išgulėjau iki vakaro. Sutemus, enkavedistams nurimus, pajudėjau Žagarės miškų link. Labai nuvaragau, nusilpau netekęs kraugo. Išėjės iš kautynių zonas, prieš rytą užėjau į vieno gyventojo daržinę. Vakare vėl ējau Žagarės miškų link. Pasiekęs ryšių vietą, radau bendražygius. Tarp jų ir sanitara, kuris perrišo man žaizdą, dave nuo krauso užkrėtimo vaistų. Po to iškeliauviome į saugesnę vietą.

Žagarės miške buvau sužeistas ir į galvą, atrodė, kad pusė galvos nuskilo.

Tada visi daug kalbėdavo apie išvadavimą. Gaila, kad niekas nevadavo...

Miške išbuvau daugiau kaip pusantį metų. Daugelio mano kovos draugų jau nera gyvų.

Vieną dar turiau pažistama, dešimt metų raudonoujų iškančią tėvynėi atsídarusį žmoną. Juozą Jarulį, gyvenantį Žagarėje (anksčiau jis gyveno Joniškio raj. Juškaičių km.). Daugelis, kurie galėjo išsisukti, išsimeluoti prisiregistravau. Ir aš prisiregistravau. Bet nesakiau, kad miške buvau, o tik slėptuveje. Po kiek laiko pašaukęs NKVD viršininkas-tardytojas pradėjo priekaištanti, kad aš miške buvęs, o ne slėptuveje. Šiaip taip išsiregistravau. Nors ir buvau pasitraukęs iš namų, dar retkarčiais čia apsilankydavau. Bet mano mamą įspėjo, kad aš visai pranykčiau, nes kitaip būsiu suimtas. Ir stribokai ieškojo manęs. Brolis partizanas žuvo kovos lauke. Kurį laiką dirbau Karpėnuose (dabar N. Akmenė), paskui Kuršėnų plytinėje. Ten prieregistravau dokumentus. Antrais darbo metais kartą kambario šeimininkė pasakė, kad manęs ieškojo stribokai. Vėl turėjau kuo greičiau pasitrauktį. Dirbau Telšiuose, prie melioracijos darbų.

Po trylikos darbo metų išstoja į kolchozą, gavau šiokį tokį butą. Išauginau dukrą ir posūnį. Žmona mirė. Po kiek laiko persikeliau į Joniškio raj. Per netobulus įstatymus negaliu apsigyventi savo krauju aplastytoje žemelėje.

Leonas KVEDARAŠ
Joniškio raj., Skaistgiris

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymę: **Vladas Petkevičius, Vincas Petkevičius, Marytė Petkevičiūtė-Zalogienė, Andrius Petkevičius (po mirties), veikė Kaišiadorių raj.; Rimantas Eigelis, veikė Vilniuje; Albinas Telksnys, veikė Molėtų raj.**

Atsiliepimus prašome siūsti Rezistencijos dalyvių teisių atstatymo komisių, Laisvės al. 39, 3000 Kaunas.

Juozas VAIČIONIS

TOMAS GUNDAS

Tai buvo taip senai,
O rodos, vakar
Šiai žemei buvom artimi.
Žiūrėjo vyrai į ugniaukurą
Ir ginčijos su mirtimi.

Po gegne tėvas pakabino dalgi,
Ir saulė leidos praeitin.
Iš sunkvežimių skitu ainiai žvelgę,
Ir įremę durklus mūs širdin...

Pasiėmė mama tik Dievo "mūką"
Ir meldesi širdim sunkia,
Žegnojo upę Jonas Nepomukas
Stribų sušaudyta ranka.

Grešmingai ūke traukiniai užduse,
Vis tolom nuo giminų namų,
Lietuvis buvo vertas tiek, kiek musė,
Paženklintas prakeikimu.

Ir klausėme savęs, už kokią kaltę
Po bėgiais laidojom vaikus?
Ir kentem speigračia beširdį šaltį...
Tas kryžius buvo per sunkus.

Vielų hotagais pūgos veldą plakė,
Vien griaučiai likom bevardi.
Tik Lietuvon žiūrėjo melsvos akys
Štaurej po amžinu ledu.

Puoselėkime lietuviškąja tremtinių saviveiklą

Ištremti į Sibirą lietuviai Tėvynės ilgesi išreikšdavo dainomis, maldomis, giesmėmis, susirinkę kartu švēsdavo savo šventes. Ilgai iūri ēmė kurtis organizuotos lietuviškosios meninės saviveiklos grupės.

Vienas žymiausių 200 lietuvių meno saviveiklos kolektyvas buvo sukurtas Irkutskse 1955 metais. Kolektyvo branduoli sudarė mišrus choros, veikė vyru ir moterų ansambliai, oktetas, kvartetas, tautinių šokių grupė.

1989 m. Lietuvoje, prasidėjus Atgimimui, Irkutsko lietuvių buvusių politkalinių ir tremtinių meno saviveiklos kolektyvas savo veiklą atgaivino. Atskiros irkutskiečių grupelės repetuoja Kaune, Vilniuje, Šiauliųose, Gargžduose, Alytuje ir kituose miestuose. Bene labiausiai reiškiasi mišrusis choros.

Minėtas buvusių politkalinių ir tremtinių kolektyvas dalyvaus 1994m. įvyksiančioje Pasaulio lietuvių dainų šventėje.

Buvusių Irkutsko politkalinių ir tremtinių kolektyvas norėtų išleisti bukletą apie savo kūrybinę veiklą ir ieško rėmėjų, galinčių paremti finansiškai.

Kolektyvo atstovo Alfonso Jankausko adresas: **K. Petrausko 13a-11, Kaunas. Atsiskait. sąsk. Nr. 1700333, Lietuvos Valst. Komercinė bankas, Kauno skyrius, kodas 260101568, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, su prierašu: buvusių Irkutsko politkalinių ir tremtinių lietuvių meno saviveiklos kolektyvui.**
Alfonas JANKAUSKAS

Kaip jie mus maitino

1947m. Lukiškėse gaudavome žuvienės su kažkokiais juodais taškučiais. Pasirodo, žuvis džiovindavo lauke pakabintas prie saulė, muselės apkibdavo ir prilipdavo, taip ir virdavo...

Kai atsidūriau Marijampolės kalėjime, mus maitindavo cukrinės runkelės lapų sriuba. Jie buvo nešvarūs, nerūšiuoti, neretai ir su sliekais...

Iš Marijampolės kalėjimo mane, dar ne visai palieagus, išvežė į Gorkio srities lagerį Sucho-Bezvodnyj. Ten buvo senelių invalidų brigada, kuri žiemą lupo liepų žievės ir iš tų karnų pynė vyžas, o pavasarį į maišus braukdavo liepų lapus sriubai. Joje būdavo ir daug amaruotų lapų... Bet per dieną be kąsnio kirtę mišką, būdavome taip išbadėj, kad viskas tiko.

Balys VIRBALIS

1994m. sausis

TREMINTINYS

8

IVYKIAI

PAKRUOJIS. 1993m. gruodžio 19d. įvyko Sajungos Pakruojo skyriaus metinis susirinkimas. Dalyvavo ir respublikinės tarybos atstovai: Seimo narė V. Briedienė ir B. Juknevičius, Sajungos revizijos komisijos narys S. Juškevičius.

Skyriaus darbo klausimais kalbėjo pirmmininkas V. Zarakauskas, apie Lietuvos vidaus politiką ir Seimo darbą - V. Briedienė. B. Juknevičius paragino žmones rašyti atsiminimus apie rezistenciją ir tautos genocidą.

Išrinkta nauja skyriaus taryba. Pirmmininku išrinktas Leonardas Pavilionis.

Svetys JUŠKEVIČIUS

Raudondvaryje 1990-aisiais metais Joneliūno iniciatyva, padedant Sajūdžiui, žuvusių partizanų artimiesiems, iškurtos partizanų kapinės. Birželio 14d. toje vietoje, kur ilsisi daugelio

kovotojų partizanų kūnai, pašventintas dar vienas koplytstulpis. Ši gražų paminklą sukūrė tautodailininkas A. Ruškys.

Šioje vietoje užkasta ir nežinomų partizanų. Pasak vietinių gyventojų, nemažai esą užkasta ir aplinkui. Žinomų didvyrių pavardės įamžintos paminklinėje lentoje. Jie visi čia pat stūksančioje buv. stribų būstineje ir nutudyti.

Antanas RUŠKYS

AT SILIEPKITE!

Miei likimo broliai, esantys šioje nuotraukoje. Manau, dar prisiminate mūsų draugystę Taišeto lageriuose. Nuotrauka daryta 1955-ųjų pradžioje, o vasario pabaigoje jau mus išskyrė. Mane

1-oje eileje, viduryje - Vladas Petkevičius; 2-oje eileje iš dešmes - Petras Paleckis. Iškustko srt., Taišeto lag., 1954-1955m.

išvežė į Krasnojarsko sritį, o Jūs likote ten. Jūsų pavardžių, išskyrus vieno - Paleckio, berods Petro-Šandieną aš nebeprisimenu. Norėčiau susitiki su Bytautu. Girdėjau, kad jis gyvena Šiaulių.

Labai prašau - atsiliepkite, parašykite, kur gyvenate, kaip gyvenate. Mano adresas: Gedimino 20-35, Kaišiadorių, Vladas Petkevičius.

Dekojame mūsų Sajungą: p. F. Kantautienei iš Edmonto, Kanada - 1000 £D; p. Algirdui Gustaičiui iš Los Angeles, JAV - 20 USD; Lietuvių klubui iš Daytona Beach, JAV - 200 USD; p. L. Ramanauskui iš JAV - 100 USD; p. A. Klemkai iš Kanados - 100 £CD; p. Marijai ir Justinui Dabulinskams iš Čikago, JAV - 100 USD; p. L. Jurui iš Anglijos - 500 GBP; Anglijos lietuvių tautinės paramos saldybė - 200 GBP; Sidnėjaus Lietuvių katalikių draugijai už labdarą; p. D. Drankauskiui iš Čikago, JAV už spaunda.

AT SILIEPKITE!

Bronius PETRAUSKAS, g. apie 1918m. Lazdijų raj., Ve-

siejų valsč., Sapiegiskių km. 1942m. tarnavo vokiečių kariuomenės saugos daliniuose Kaune, vėliau buvo išsiūstas į Rytų frontą. Prie Rygos dalinį atkirtus rusams, jis pasitraukė pas Žemaitijos partizanus. Veikė Rietavo apyl. Jono Semaškos-Jono Rigo būryje. Daugiau žinių apie brolių laukia Aleksas PETRAUSKAS, Hipodromo 42-7, Kaunas, tel. 741703.

Brolių Vinco ir Tomo KRŪŠŲ, Elenos KAKARIEKAITĖS ieško buvęs Vilniaus Amato mokytojų instituto studentas (1942-1946m.), partizanų Šerkšno būrio narys Aleksas PETRAUSKAS, Hipodromo 42-7, Kaunas, tel. 741703.

Stanislovo DAPKEVIČIAUS ieško Zita BUDŽIENĖ, Kolūkiečių 7, Garliava, Kauno raj.

Partizanas Antanas ALKS-MANTAS, Povilo, g. 1920m., Radviliškio raj., Mantviliškių km. 1948m. apsupus Sulinkų pelkėje slėptuvę buvo peršautas ir vielomis surištomis rankomis atvežtas tardymui į Mantviliškių km. Pagal reabilitacijos pažymą, išduotą prokuratūros, mirė 1949m. kovo 26 d. įkalinimo vietoje. VRM duomenimis turėjo būti išvežtas į Intą, ypatingojo režimo lag. Nr. 1. Kaip nors daugiau žinančius pranešti E. GAMULYTEI, Kovo 11-osios 59-68, Kaunas arba "Tremtinio" redakcijai.

Juozas SANKAUSKAS, Antano, g. 1906m., 1928-1930m. gyveno Kėdainių valsč., Šešėje, o iki 1944m. Jonavos valsč., Gaižiūnų km. pas ūkininką Juozą Vilką. Dingo be žinios 1945m. Manoma, kad buvo partizanų ryšininkas. Daugiau žinių laukia Aldona IŠLAJEVIENĖ, Noreikiškės, Kauno raj., tel. 563349.

Parėmušiemas mūsų Sajungą: p. F. Kantautienei iš Edmonto, Kanada - 1000 £D; p. Algirdui Gustaičiui iš Los Angeles, JAV - 200 USD; Lietuvių klubui iš Daytona Beach, JAV - 200 USD; p. L. Ramanauskui iš JAV - 100 USD; p. A. Klemkai iš Kanados - 100 £CD; p. Marijai ir Justinui Dabulinskams iš Čikago, JAV - 100 USD; p. L. Jurui iš Anglijos - 500 GBP; Anglijos lietuvių tautinės paramos saldybė - 200 GBP; Sidnėjaus Lietuvių katalikių draugijai už labdarą; p. D. Drankauskiui iš Čikago, JAV už spaunda.

ILSĒKITĖS RAMYBĖJE

Pranas Jasiulionis
1927 - 1993

P. Jasiulionis gimė Molėtu raj. Mokyliu kaime. Čia augo ir mokėsi. I partizanus išejo 1944m. Veikė giuntajame ir Utėnos rajone "Liuto", vėliau "Lapino" būriuose Automatininko slapyvardžiu iki 1950m. pabaigos. 1952m. buvo išduotas ir suimtas. Okupantu karo tribunolas nuteise Praną Jasiulionių 25-iems metams lagerio "už tevynės išdavimą". Kalėjo Vorkutoje, Bratske, Taišete. Grįžo į Lietuvą 1957m. Ilgi kovų ir lagerio metai palaužė sveikata. Neatlaikė daug iškentėjusi patrioto širdis...

Jonavos rezistentai, politiniai kaliniai ir tremtiniai atsisveikino su ištikimu Tėvynės sūnumi, pilieciu ir patriotu, Lietuvos kariu savanoriu-partizanu Pranu Jasiulioniui. Jo vardas išliks artimujų, bendražygų atmintyje ir Tėvynės laisvės kovų istorijoje.

Grupė Jonavos partizanų, politinių kalinių ir tremtinų

Zigmas Bendžiūnas

1937 - 1993

Prieš 15 metų senosiose Šakių kapinėse buvo palaidoti Pranas ir Marcelė Bendžiūnai iš Katinelių kaimo, o štai 1993m. gruodžio 22-ajā čia atgulė ir jauniausias iš penkių vaikų - Zigmas.

Kai Bendžiūnų šeima 1951m. buvo ištremta į Sibirą, Zigmui tebuvo keturiolika. Šeima pateko į Krasnojarsko kr. Beriozovsko raj., Beločiorko gyvenvietę. I Lietuvą Zigmą grįžo 1957-aisiais.

Tėvynėje irgi nebuvo lengva. Zigmą ilgus metus dirbo tėviškės kolūkyje brigadininku. Nors tokiu būdu šiek tiek galejo šeimininkauti tėvų žemę. Tačiau dėl melioracijos nugriovė pastatus, sunaikino sodą. Gal todel iš sielvarto tais pačiais metais mirė abu tėvai.

Papūtus atgimimo vėjams, Zigmą atsiėmė tėvų žemę ir pradėjo ūkininkauti. Būdamas apylinkės tarybos deputatu, stengėsi palengvinti savo kaimynų gyvenimą.

Sunkios ligos palaužtas, Zigmą paliko ši pasauli. Likė daugybė suplanuotų darbų. Zanavykų žemę atgulė dar vienas tremtinys.

Romas BACEVIČIUS**Vladas Kaikaris**

1993m. gruodžio 21d. staiga mirė buvęs 1941m. Altajaus krašto tremtinys Vladas Kaikaris.

Velionis gimė 1911m. Joniškio raj. Skaistgirio valsč. Dvelaičių kaime. Mokėsi Žagarės "Saules" gimnazijoje, vėliau dirbo tévo ūkyje, 1933m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje ir turėjo jaunesniojo puskarininkio laipsnį. Grįžes istojo į Saulių sąjunga.

1941m. su mama ir broliu Juozu buvo ištremtas į Altajaus krašta. Tėvas, atskirtas nuo šeimos, mirė lageriuose.

Norėdamas grįžti į Lietuvą, tremtyje Vladas savanoriu stoja į sovietinę kariuomenę. 1945m., karui pasibaigus, iš fronto laisvas grįžta į Lietuvą ir netrukus vėl išvyksta į Altajų. Reikalauja, kad jo artimieji būtų paleisti iš tremties. Jie pagaliau gauna leidimą grįžti į Lietuvą. Lietuvoje po poros mėnesių mirsta mama, o netrukus ir brolis Juozas. Likę vienas, Vladas išvyksta į Sibirą ir iš tremties parveža grupelę vaikų našliačių. Juos grazina giminėms. Praslinkus keliems dešimtmeciams, jo išgelbtieji ji susirado; padraudavo.

Vladas Kaikaris dirbo buhalteriu Šiaulių miško ūkyje, vėliau, iki pensijos Kužnių statybinėje organizacijoje.

Palaidotas prie mamos, brolio ir sesers Skaistgirio miestelio kapinėse.

Tebūna lengva jam tėviškės žemele,

Lietuvių dranga

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

1994m. sausio 12 d. Nr. 1 (106). SL289.

Kaina 40 ct

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas, tel. 223508

Redakcija: Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė